Ե. ՏԱՐԻ 1449 ՀԻՋՐԻ ՀԱՅՈՑ 4380 ՍԱՀՄԻ 23 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 1 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1888 (Ն. Տ.) 13 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1888 8 ՐԷՊԻԼ, ԷՎՎԷԼ 1306

20 ՓԱՐԱ

ՆԱՄԱԿ ԿԱՏ ԱՐ ԵՒ ԻՆՉ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԵՏՔ է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատունկեան-Խան

غزته‌نك اداره‌سى

Direction du Journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata]
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ԳԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

20 ՓԱՐԱ

ԱՆՈՒՇԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ Հասարակ Տարեկան	160
» » Կէս Տարեայ	80
» » Չորս Ամսեայ	40
Գաւառաց » եւ տեղւոյն	
Թղթատարով տարեկան	240
Գաւառաց Հասար. եւ տեղւոյն	
Թղթատարով վեցամսեայ » »	120
Օտար երկիրներէ տարեկան Գրանք	56
» » վեցամսեայ »	28

Դուրս զրկուած յայտարարաց համար Տասնաբաժինքը Տնօրէնութեան վրայ է
Խմբագրութեան զրկուած Նամակ կամ գրութիւն եւ չարտուիր։

Les manuscrits sont reçus
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Ի. ՊՈԼԻՍ, 4 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, 1888

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ ՑԱՓԻՐԿԷ

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԼՈՐԴ ՍԱԼԶՊԸՐԻԻ

Անգլիական Խորհրդարանն, որ օգոստոս 1413ին դադրեցուցած էր իւր նստաշրջանն, նոյմ. 6ին վերսկսաւ իւր նիստերն։ Թէ՛ Լորտերու ժողովոյն և թէ Երեսփոխանաց ժողովոյն մէջ ընդհանուր հետաքրքրութեան առարկայն Գերմանիոյ եւ Անգլիոյ միջեւ յարաբերութեանց վիճակն էր, Զանզիպարի եւ գերեվաճառի խնդրոց պատճառաւ։ Նախարարապետ և Արտաքին գործոց Նախարար Լորտ Սալզպըրի, այս մասին ներկայացուցին հաղորդում ի պատասխան, հետեւեալ կարեւոր յայտարարութիւններն ըրաւ։

«Գերմանական ազդեցութեան ներքեւ գտնուող ափրիկեան ծովեզերաց վրայ տեղի ունեցած դէպքերու հետեւանօք, գերման կառավարութիւնն որոշեց թէ պէտք է ազգու միջոցներ ձեռք առնուլ գերեաց տուրեւառն արգիլելու համար։ Գերման կառավարութեան հաւատումն է թէ գերմանական գործողութեան դէմ եղած արգելքները գերեաց վաճառականներուն դրդմամբն յառաջ եկած են։ Գերմանը այնպիսի ձեռնարկութեան մը կը պարապէին որ պիտի փճացնէր գերեվաճառն, այսինքն՝ ծովեզերաց վրայ գաղթականութիւններ կը հիմնէին, զորս երկիւղիւ կը դիտէին գերեաց առեւտուրով զբաղող Արաբք։ Արդէն մեք եւս կը տեսնենք թէ վերջին ժամանակներս Արաբք մեծ փութաջանութեամբ յառաջ կը տանին իրենց նոր կալի առեւտուրը։ Լավիզերի կարգինին աշխարհի ծանուցած իրողութիւնք յայտնի են։ Մեր հայրենակից Պ. Քամբրոն կը հաստատէ զանոնք, ըսելով թէ գերեվաճառը քառասպտիկ աւելի է այժմ քան մի քանի տարի յառաջ։ Հարաւակողմէն՝ Նիասա լճէն մինչեւ ի Սուաքին՝ ի հիւսիսակողմ, հաստատեալ կան նոյնատեսակ գերեվաճառական գործակալութիւններ, որք պատճառ եղած են եւրոպական ազդեցութեան վրայ ծանր յարձակման մը։ Այս յարձակման և անոր յառաջ բերած ազատից միակ պատճառը գերեաց տուրեւառը չէ անշուշտ։ Բայց գլխաւոր պատճառ մ'է, և Գերմանաց գաղթական Ընկերութեան գործած ծանրագոյն սխալներն ալ գտնավիճած են անհաւելի չարիքը։ (Գերման գաղթականներու սպանումն և հալածումը)։

«Գերման կառավարութիւնն երբ որոշեց թէ հարկ է միջոցներ ձեռք առնուլ՝ արգիլելու համար զինուց ներքածումն և գերեաց արտաքսումը, մեզ դիմեց և հարցուց թէ կ'ուզե՞նք նոյն բանն ընել և մեք։ Գերման կառավարութիւնը մեզ դիմեց որովհետեւ Ափրիկէի եզերաց վրայ իրեն մերձագոյն դրացին ենք, և եթէ գերմանական ազդեցութեան ներքեւ գտնուող ծովեզերքը վակուի զինուց ներքածման և գերեաց արտաքսման դէմ, այս առուտուրը պարզապէս անգլիական ազդեցութեան ներքեւ գտնուող ծովեզերաց կողմը կը փոխադրուի։ Մեզմէ խնդրուած բանն երկար ժամանակէ հետէ մեր արդէն ըրած բանն էր։ Երկար ժամանակէ ի վեր մեք կը մաքառինք գերեաց արտաքսման դէմ, և վերջերս արգիլեցինք զինուց ներքածումն ալ, և կը խորհէինք այս նպատակաւ աւելի ընդհանուր անօրինութիւն մը ափրիկեան եզերաց վրայ։ Քանկոլի Պեռութիւնն ևս վերջերս խստիւ արգիլեց զինուց ներքածումն ի Քանկո։ զի կարեւոր կը համարուի թող չտալ որ Ափրիկէի բնիկները զինուին։ Ուստի, խոհեմութեան գործ էր Գերմանիոյ ալակցութիւնն ստանալ սոսկ նաւային տնօրինութեանց գործադրման համար։ Զինուորական ցամաքային գործողութեան մը առաջարկ չեղաւ։ Մտադրուած բանն է սոսկ նաւային գործողութիւն՝ զինուց ներքածումն և գերեաց արտաքսումը խափանելու համար։ Խոհեմութիւն էր այս մասին գործակցիլ Գերմանիոյ։ զի այս կերպիւ կը պաշտպանենք Զանզիպարի Սուլթանին անկախութիւնն և վեհապետութիւնը, մինչ եթէ մեկուսի կենայինք՝ թերեւս Սուլթանը կ'ենթարկէինք կարգ մը փոփոխներու որոց դէմ գժուար է պաշտպանել զինք։ Բայց այս մասին նոյնչափ վճռական ուրիշ նկատում մ'եւս ունէինք։ Գերեաց տուր և առի դէմ մաքառելով մեզ դէմ եղած մեծագոյն գժուարութիւնն էր Ֆրանսայի ընթացքն, որ իւր դրօշի կրողները խուզարկելու արտօնութիւնը կը պահանայ մեզ շատ տարիներէ ի վեր։ Այս մասին ֆրանսական կառավարութեան ընթացքը քննադատել հեռի է իմ մտադրութենէս։ Ասերկայ եմ թէ այդ կառավարութիւն մեզ չափ նախանձախնդիր է գերեաց տուր և առը խափանելու։ Անշուշտ բարձրագոյն կարգի ազգային նկատումներէ մղեալ Ֆրանսա նոյնպիսի մերժողական ընթացք մը բռնած էր։ Բայց իրողութիւնն այս էր թէ ֆրանսական դրօշ պարզող գերեաց նաւ մը չէինք կրնար խուզարկել։ Այս ափրիկեան եզերաց վրայ ֆրանսական նաւահանգիստներ չկան։ Բայց ֆրանսական հպատակութեան թղթեր առանց մեծ գժուարութեան ձեռք կը բերուին ի Մատակասքար եւ Քոմորօ կղզեաց մէջ, և աներկբայելի տեղեկութիւն ունիմ թէ գերեաց բանուկ տուր և առ մը տեղի ունեցած է ֆրանսական դրօշի տակ, և մեք չենք կրցած արգիլել, ըստ որում ֆրանսական նաւ մը կասեցնելու և խուզարկելու իրաւունք չունինք։ Այս պարագայն հաղորդեցինք Գերմանիոյ, եւ Գերմանիոյ հետ դիտողութիւններ ըրինք ֆրանսական կառավարութեան, որ չուզելով հանդերձ չեղել այս մասին իւր աւանդական քաղաքականութենէն, ըսաւ թէ ափրիկեան նաւահանգստաց շուրջ մեր հաստատելիք նաւային պաշարումն իրաւունք կուտայ խուզարկելու ո՛և է դրօշի տակ գտնուող նաւերն, այնպէս որ Գերմանաց հետ այս կարգադրութեան շնորհիւ ձեռք բերինք առաջին անգամ անգին առաւելութիւն մը, այն է՝ ո՛և իցէ դրօշի տակ գտնուող գերեբարձ նաւերը կասեցնելու և խուզարկելու իրաւունքն։ Ուրախ եմ որ ֆրանսական կառավարութիւնն աւելի յառաջ կ'երթայ, և հաւանօրէն նաւ մը պիտի ղրկէ մեզ հետ միանալու մեր կատարելիք գործողութեանց մէջ։ Ահա այն պատճառներով կ'ըսեմ թէ Գերմանաց հետ մեր նաւային գործակցութեան առաւելութիւնք անպատեհութիւններէն շատ աւելի են։ Պէտք է միթէ վարանինք գերեաց տուրեւառին այնպիսի հարուած մը տալու որ ցարդ կարելի չէր եղած։ Պէտք է միթէ պատեհ առիթը ձեռքէ հանենք, վախնալով որ Ափրիկէի այս կողմանց բնիկներն (որք Գերմանները կ'ատեն, բայց ազէկ են Անգլիացիներուն հետ,) ծովու վրայ մեր միաբան գործողութեան լուրն առնլով, զմեզ կը չփոթեն Գերմանիներուն հետ, և մեզ կը վերագրեն Գերմանաց այն արարքը (ծայրայեղ խստութիւններն) որոցմէ կը գանգատին։ Այդպիսի մտածումմը չատ կչիռ չունի, երբ խնդիր է հզօրագոյն եղանակաւ իրագործել ինչ որ մեր երկրին աւանդական քաղաքականութիւնն եղած է, հաւատարիմ մնալով այն նուիրական դատին զոր երեք քառորդ դարէ հետէ յառաջ կը տանինք։

«Մեր Զանզիպարի ընդհանուր հիւպատոսն հեռագրեց թէ, ձեռնարկելի նաւային գործողութեանց ի նախատեսութիւն, փափաքելի է որ Անգլիոյ Հավալսարանաց կողմէ Ափրիկէի ներսերը ղրկուած Միսիոնարքը, կամ գէթ աշխարհական անդամք ետ կանչուին։ (զի կը վախցուի թէ բնիկներն այս Եւրոպացիներէն վրէժ չլուծեն)։ Այսպիսի զեկոյց մ'ընդունելով, բնականապէս հաղորդեցինք Հավալսարանաց Միսիոնարութեան վարիչ մարմնոյն։ Բայց ես ինքս չեմ կարծեր թէ գերեաց արտաքսումն և զինուց ներքածումն արգիլելու նպատակաւ մեր ձեռնարկած նաւային գործողութիւնք սովորականէն աւելի վտանգի ենթարկեն այդ ընտիր մարդոց կեանքը, քանի որ շատ տարիներէ հետէ ծովու վրայ կը հալածենք և կը ձերբակալենք գերեաց վաճառականներ։ Կը կարծեմ թէ սոյն անգլիացի Միսիոնարք այդ ափրիկեան ծովեզերաց բոլոր անմեղ ժողովրդեան համակրանքը կը վայելեն, և ենթակայ են գերեվաճառաց հակակրութեան, բայց գերեվաճառք այնպիսի մարդիկ են զորս զիջողութեամբ սիրաշահել կարելի չէ։ զանոնք ահաբեկելով եւեթ կընենք մեր նպատակին հասնիլ։ Եւ եթէ հզօր ձեռքով մը չախչախենք գերեաց այս անիծեալ տուրեւառն, ապահով եմ թէ աւելի արդիւնաւոր կը հանդիսացնենք այս Միսիոնարաց ջանքերը։»

* * *

Լորտ Սալզպըրիի այս յայտարարութիւնք բաւական զարմանք պատճառեցին։ Կը կարծուէր թէ խնդիրը տակաւին բանակցութեան նիւթ էր Գերմանիոյ և Անգլիոյ միջեւ։ Լոնտոնի մեծ լրագիրը և Միսիոնարաց Ընկերութիւնք հրապարակաւ յորդոր կը կարդային անգլ. կառավարութեան՝ չգործակցել Պիզմարք Իշխանին, որ Ափրիկէի այն կողմերն Անգլիոյ դէմ մրցակից մ'է, և գերեաց տուրեւառն իրեն պատրուակ կ'ընէ իւր գաղթական իշխանութիւնը զօրեղապէս հաստատելու համար։ Կ'ազդարարուէր առ Լորտ Սալզպըրի թէ՝ իրենց բիրտ վարմունքով Ափրիկէի բնիկներուն հակակրանաց առարկայ դարձած՝ Գերմանք կ'ուզեն Անգլիոյ հետ դաշնակցութեան շնորհիւ կամ իրենց կորուսեալ դիրքը վերագտնել և կամ իրենց ենթակայ եղած հակակրութենէն Անգլիոյ եւս բաժին հանել։ Բայց Լորտ Սալզպըրիի խօսքերէն կ'երեւի թէ գերեվաճառաց դէմ լոկ նաւային գործողութեան մը համար հաճայնութիւն արդէն գոյացած է Լոնտոնի և Պերլինի միջեւ։

ԴԱՇՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԳԵՐԵՎԱՃԱՌԱՑ ԴԷՄ

Պերլին, 8 Նոյմ.—Ց'Արեւելեան Ափրիկէ գերութեան արգելման համար կնքեալ անգլեւ-գերմանական պայմանագրին ի մօտոյ պիտի հրատարակուի։ Իտալիա ևս պիտի մասնակցի ափրիկեան եզերաց պաշարման։

ԱՆԻՇԽԱՆԱԿԱՆՔ Ի ՓԱՐԻԶ

Փարիզ, 8 Նոյմ. — Ոստիկանութեան վերատեսչին հրաման տրուեցաւ ձերբակալել ամեն անձերն որք վերջին հանրային գումարմանց մէջ ժողովուրդը գրգռեցին յսպանութիւն և յաւարառութիւն։

(Արմատականք և ծայրագոյն Ձախակողմեանք աջ կը գոցէին Անիշխանականաց ըրածներուն, և կը կարծուէր թէ Պ. Ֆլոքէի պէս Արմատականաց պետ մը, կառավարութեան գլուխը գտնուելուն առթիւ, նմանապէս աչք պիտի գոցէր։ Բայց Պ. Ֆլոքէի քանի մը խիստ տնօրինութիւնք ի դէպ եկան ցոյց տալու համար թէ ինք տարբեր և աւելի արժանավայել կերպիւ կ'ըմբռնէ կառավարութեան գերն այս Անիշխանականաց հանդէպ, որք իրենց ընկերվարական գաղափարաց յաղողման համար ամեն տեսակ գրգռիչ խօսքերն ներելի կը համարէին։ Կարմիր դրօշ ի հանդէս ածողներ և դրգռիչ խօսքեր արտասանողներ պիտի պատժուին, Պ. Ֆլոքէի բացորոշ հրահանգներուն համեմատ։)

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԴԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Պերլինի պաշտօնական Ռայխսանչէրը կը հրատարակէ Զանզիպարի գերման ընդհանուր հիւպատոսին մէկ նոր տեղեկագիրն հոկտ. 3 թուով, ծանուցանող թէ Ափրիկէի Արաբներուն ապատամբական շարժումը տեղական հանգամանք չունի և գերմանական վարչութեան դէմ անձնական զարոյթի արդիւնք չէ։ Ապստամբութեան սկզբնակետն է ի Ռովումա, Փորթուկալի գաղթական ստացուածոց մօտ, ուր հեռի Նիասա լճէն, ուր համախմբեալ կը գտնուին այս միջոցիս շատ մը գերեաց վաճառականք։

—Պերլինէ կը ծանուցուի թէ Փորթուկալ ևս պիտի գործակցի Գերմանիոյ, Անգլիոյ, Ֆրանսայի և Իտալիոյ, Ափրիկէի արեւելեան եզերաց վրայ կատարելի նաւային գործողութեան մասնակցելով։

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

Մէլբ., 7 Նոյմ.— Միլանի ժողովրդական Ընկերութիւնն երէկ քուէարկեց յայտարարութիւն մը, զոր կը հրատարակէ Սեւոյ։ Այս յայտարարութիւն կը բողոքէ Պ. Բրիսիի տրտաքին աշխարհավարութեան դէմ։ կը պահանջէ ժողովրդային յուզում մը, ընդդէմ եղբայրասպան պատերազմի, և կը հաստատէ Իտալիոյ չանջենաւոր երախտագիտութիւնն առ Ֆրանսա։

—Սեւոյ, որ Իտալիոյ այն հազուագիւտ լրագիրներն է որք բոլորովին նըպաստաւոր չեն Պ. Բրիսիի արտաքին աշխարհավարութեան, թուրմնէ կ'իմանայ թէ Իտալեան, աւստրեան եւ գերմանական երկաթուղեայ ներկայացուցիչներուն միջև խորհրդակցութիւն մը տեղի ունենալով, քննուած են պատերազմի մը պահուն ձեռք առնուելիք բացառիկ միջոցք, որոց նպատակն է զօրաց և ռազմանիւթոց չուտափոխ փոխադրութիւն երից դաշնակից Տէրութեանց երկրաց մէջէն, միմեանց փոխադարձաբար նպաստելու համար։ Որովհետեւ առաջինոյ քանի մը հատ առնուած կը համարուի եղեր։ Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ դէմ Ֆրանսա։ ուստ պատերազմ մը կարծուածէն աւելի հաւանական է եղեր։ Ուստի, Իտալիոյ պատերազմական և ծովային նախարարութիւնք բանակն և նաւատորմը դիւրաշարժելու միջոցներուն վրայ կը խորհէին։ Ֆրանսիւռուս բանակներն Իտալիոյ վրայ չպիտի յարձակին։ բայց Ֆրանսա զգուշութեան համար բանակ մը պիտի դնէ իտալեան սահմանաց վրայ։ Անգլիա չեզոք պիտի կենայ։

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ

Հռոմ, 7 Նոյմ. — Իտալիոյ և Անգլիոյ միջեւ կնքեալ գաղտնի դաշնագրերու մասին տարածեալ զրոյցք անհիմն են։ Ակներեւ է թէ Անգլիոյ շահը կը պահանջէ որ Իտալեան նաւատորմը թշնամի նաւատորմի մը կողմէ չփճացուի։ Բայց այս կէտն հաստատելու համար դաշնագիր մը կնքելու պէտքն զգացուած չէ։

ԱՒՍՏՐԻԱ ԵՒ ՍԵՐԲԻԱ

Նորագոյն տեղեկութեանց նայելով, Վիեննայի քաղաքական ակմբոյ մէջ կը խօսուի աւստրեան զօրաց ի Սերբիա մտնելու պատահականութեան վրայ, եթէ արքայական լուծման խնդրոյն յառաջ բերած յուզումն հարկաւոր ընէ միջամտութիւն մը։

Ըստ մեզ, այս զրոյց սահմանեալ է գիմաց արտայայտութիւններուն։ Զըլա՛յ որ Միլլին բան մը կասկածի։

Այսպէս, ամենէն ծանրակշիռ վայրկեաններուն, երբ հարստութիւն, եւ գուցէ պատիւ իսկ ի վտանգի էին, այդ մեր մտադրութեան առարկայն էր իւր աղջկան բարոյական ապահովութիւնը։

Քէյրոլ Բանիսի քով եկաւ։ Իշխանը նոր ներս մտած էր։ Իւր նամակները կը բանար գլանիկ մը ծխելով իւր ծխարանէն։ Վարագուրաւոր դուռ մը կը բացուէր փոքրիկ սանդուղի մը վրայ որ մինչեւ սպասաւորաց բակը կ'իջնէր։ Այդ սանդուղէն եկաւ Քէյրոլ Իշխանին բնակարանն երթալու համար։ Այս կերպով ապահով էր բոլորովին որ Միլլինի չպիտի հանդիպէր։

Ժանիի ամուսնոյն ներս մտնելը տեսնելով, Ակրժ ուժգնութեամբ ոտքի ելաւ։ Վախցաւ որ մի՛ գուցէ ամեն բան խանգած ըլլար Քէյրոլ, եւ բնազդմամբ, քայլ մը ետ գնաց։ Սեղանաւորին ընթացքն իւր կասկածը փարատեց իսկոյն։ Լուրջ դէմքը մ'ունէր նա, բայց ո՛չ զայրացած։ Անշուշտ գործի համար եկած էր։

—Ի՞նչ բարի դիպուած զձեզ հոս կը բերէ, սիրեցեալ Քէյրոլ, ըսաւ Իշխանը զուարթօրէն։

—Եթէ դիպուած է, գոնէ բարի չէ, պատասխանեց սեղանաւորը ծանրութեամբ։ Կ'ուզեի ձեզ հետ տեսնուիլ, Իշխա՛ն, եւ երախտապարտ կը թողուք զիս եթէ հաճիք համբերութեամբ մտիկ ընել։

(Շարունակ.)

— 60 —

ԹՍԼԹՕՆԱ'ԾՌԵԼՔՌ

ԺՕՐԺ ՕՆԷ

ԿԵՆԱՑ ՊԱՏՔԱՐՆԵՐԸ

ՍԷՐԺ ԲԱՆԻՆ

Երկուքը կը փակուէին փոքրիկ տան մթին խուցին մէջ եւ ամբողջ ժամեր կը մնային իրարու բաղկաց մէջ, գրգռիչ հեշտութեան մը մէջ թաղուած, ուստից տենչը կը ծնէր անդադար։ Նուազկոտ թարթրութեան մը, հեշտալի խոնջութեան մը մատնուած՝ ձանձրութիւն կը տեսնէին որ կը հասնէր զիրենք բաժնող ժամն։ Արդէն ժանն արտասանած էր սա ահաւելի բառերը «Ո՛հ, եթէ ազա՞տ ըլլայինք...»։ Եւ խորհուրդներ հիմնած էին։ Լիւսիօ լճին եզրը պիտի երթային, զով ստուերօք լի թաւուտներու մէջ կորսուած ամարանոց մը, եւ անվախան կերպիւ պիտի վայելէին անբաժանելի կերպիւ միացած մնալու հաճոյքը։ Կինն այրէն աւելի եռանդուն էր բարերաստիկ ցնորքներ ուտենալու համար։ Երբեմն կ'ըսէր. «Ո՞վ կ'արգիլէ զմեզ։ Երթա՛նք միասին։ Բայց Սէրժ՝ խուհեմ եւ խոհական՝ նոյն իսկ ամենեն տատանոտ մտահանգամանքներուն մէջ աւելի գրական գաղափարներ կը ներշնչէր ժանին։ Ի՞նչ պէտք կար գայթակղութիւն յարուցանելու։ Միթէ իրարու չէ՞ին պատկաներ։

Ցայսժամ, մանկամարդ կինը կը յանդիմանէր զնա թէ իրմէ նուազ կը սիրէր զինքը։ Ուրեմն իրեն համար անտանելի չէ՞ր Քէյրոլի գարշելի մասնակցութիւնը։ Ինք ձանձրացած էր այլեւս այն կեղծիքէն զոր պարագայից բերմամբ պարտաւոր էր ընել։ Ամուսինն իրեն համար զզուանաց առարկայ մը դարձած էր, եւ հարկադրեալ էր ստել, եւ կրել անոր գգուանքներն որք իւր սիրոյ կ'ապստամբեցուցնէին։ Սէրժ կը հանդարտեցուցնէր զնա մեղմիւ և համբոյրով մը ամեն բանի տակալ կուտար։

Սակայն բաւական ծանր դէպք մը պատահած էր։ Բիէռ, մոռատանջութեամբ իմանալով որ Սէրժ՝ եղմական շահագիտութեանց վտանգաւոր շուղին մէջ մըղուած էր Հէրձոկի ձեռամբ՝ թոռած էր իւր հանքերն եւ եկած հասած։ Այն նամակներ զորս Միշլին ուղղած էր իւր մանկութեան բարեկամին, իւր գժբաղդութեան բռնի խորհրդակցին, հանդարտութիւն եւ համակերպութիւն ցոյց կուտային։ Ծաղկատի կինը, լի հպարտութեամբ, հոգ տարած էր Բիէռէն ծածկել իւր վըշտաց ծանրանան։ Ցեսին անձն էր նա ուստից պիտի ուզէր մեղքցուիլ, եւ իւր նամակներուն մէջ այնպէս մը կը նկարագրէր զՍէրժ՝ իւր թէզզոյացած լինէր և լաւագոյն զգացումներ կրէր։

Մառէշալ եւս, համանման պատճառներով, այս խոսեղասպան ապահովութեան մէջ պահած էր իւր բարեկամն։ Կ'երկընչէր որ մի՛ գուցէ Բիէռ միջամտէ, և կ'ուզէր խնայել տիկին Տէվառէնի՝ իւր որդեդիր որդւոյն փեսային հետ մահացու կռուի մը բռնուած լինելու գերագոյն վիշտը։

Բայց Տէրեէրլոն Վարլի ստորագրման ազդարարութիւնք գաւառաց շրջանն ալ ըրած էին, և օրին մէկը Բիէռ նշմարած էր, նոյն իսկ իւր գործարանի պատին փակցուած, մի քանին այն ծանուցմանց յորս շրջողաւն կերպիւ կը փայլէին նորակազմ ընկերութեան վարչական խորհրդոյ անդամոց անուանքն։ Ասոնց մէջ Բանիսի անունը նշմարելով և Քէյրոլի անունը չը գտնելով, Բիէռ գոչաց։ Մինքը կուգային այն յոռի գաղափարները զորս ունեցած էր ատենօք, երբ Հէրձոկ տիկին Տէվառէնի տունը մտած էր։ Տիրուհւոյն նամակ մը գրեց անձամբ դարձածին վրայ տեղեկութիւն խնդրելով։ Պատասխան չստանալով, չվարանեցաւ այլեւս և երկաթուղին հեծաւ խսկոյն։

Սոսկալի գրգռութեան մը մէջ գտաւ զտիկին Տէվառէն։ Տէրեէրլոն Վարլի բաժնեթուղթք ուշի օրը հարիւր-քսան ֆրանքի անկում մը կրած էին Սակարանին մէջ։ Ասոր վրայ խառնաշփոթութիւն մը ծագած էր, եւ բաժնետերք աւելի եւս պիտի ստակացունէին աղէտն, փութանակի վաճառելով իրենց ձեռք գտնուած թուղթերը։

Սավնիէն ոիրուհւոյն տունէն կ'ելնէր։ Երկաստաղին ուզած էր վայելել Իշխանին այս նաւարեկութեան տեսարանն, Իշխանին զոր ատած էր միտ, մասն ալ մէջ պահած էր իւր բարեկամն։ Կ'երկընչէր որ մի՛ գուցէ Բիէռ միջամտէ, և կ'ուզէր խնայել տիկին Տէվառէնի՝ իւր որդեդիր որդւոյն փեսային հետ մահացու կռուի մը բռնուած լինելու գերագոյն վիշտը։

Բայց Տէրեէրլոն Վարլի ստորագրման ազդարարութիւնք գաւառաց շրջանն ալ ըրած էին, և օրին մէկը Բիէռ նշմարած էր, նոյն իսկ իւր գործարանի պատին փակցուած, մի քանին այն ծանուցմանց յորս շրջողաւն կերպիւ կը փայլէին նորակազմ ընկերութեան վարչական խորհրդոյ անդամոց անուանքն։ Ասոնց մէջ Բանիսի անունը նշմարելով և Քէյրոլի անունը չը գտնելով, Բիէռ գոչաց։ Մինքը կուգային այն յոռի գաղափարները զորս ունեցած էր ատենօք, երբ Հէրձոկ տիկին Տէվառէնի տունը մտած էր։ Տիրուհւոյն նամակ մը գրեց անձամբ դարձածին վրայ տեղեկութիւն խնդրելով։ Պատասխան չստանալով, չվարանեցաւ այլեւս և երկաթուղին հեծաւ խսկոյն։

Սոսկալի գրգռութեան մը մէջ գտաւ զտիկին Տէվառէն։ Տէրեէրլոն Վարլի բաժնեթուղթք ուշի օրը հարիւր-քսան ֆրանքի անկում մը կրած էին Սակարանին մէջ։ Ասոր վրայ խառնաշփոթութիւն մը ծագած էր, եւ բաժնետերք աւելի եւս պիտի ստակացունէին աղէտն, փութանակի վաճառելով իրենց ձեռք գտնուած թուղթերը։

Սավնիէն ոիրուհւոյն տունէն կ'ելնէր։ Երկաստաղին ուզած էր վայելել Իշխանին այս նաւարեկութեան տեսարանն, Իշխանին զոր ատած էր միտ, մասն ալ

—Ես ոչ մի բան չեմ գիտեր։ Ինչ պէտք կար գայթակղութիւն յարուցանելու։ Միթէ իրարու չէ՞ին պատկաներ։

Ցայսժամ, մանկամարդ կինը կը յանդիմանէր զնա թէ իրմէ նուազ կը սիրէր զինքը։ Ուրեմն իրեն համար անտանելի չէ՞ր Քէյրոլի գարշելի մասնակցութիւնը։ Ինք ձանձրացած էր այլեւս այն կեղծիքէն զոր պարագայից բերմամբ պարտաւոր էր ընել։ Ամուսինն իրեն համար զզուանաց առարկայ մը դարձած էր, եւ հարկադրեալ էր ստել, եւ կրել անոր գգուանքներն որք իւր սիրոյ կ'ապստամբեցուցնէին։ Սէրժ կը հանդարտեցուցնէր զնա մեղմիւ և համբոյրով մը ամեն բանի տակալ կուտար։

Սակայն բաւական ծանր դէպք մը պատահած էր։ Բիէռ, մոռատանջութեամբ իմանալով որ Սէրժ՝ եղմական շահագիտութեանց վտանգաւոր շուղին մէջ մըղուած էր Հէրձոկի ձեռամբ՝ թոռած էր իւր հանքերն եւ եկած հասած։ Այն նամակներ զորս Միշլին ուղղած էր իւր մանկութեան բարեկամին, իւր գժբաղդութեան բռնի խորհրդակցին, հանդարտութիւն եւ համակերպութիւն ցոյց կուտային։ Ծաղկատի կինը, լի հպարտութեամբ, հոգ տարած էր Բիէռէն ծածկել իւր վըշտաց ծանրանան։ Ցեսին անձն էր նա ուստից պիտի ուզէր մեղքցուիլ, եւ իւր նամակներուն մէջ այնպէս մը կը նկարագրէր զՍէրժ՝ իւր թէզզոյացած լինէր և լաւագոյն զգացումներ կրէր։

Մառէշալ եւս, համանման պատճառներով, այս խոսեղասպան ապահովութեան մէջ պահած էր իւր բարեկամն։ Կ'երկընչէր որ մի՛ գուցէ Բիէռ միջամտէ, և կ'ուզէր խնայել տիկին Տէվառէնի՝ իւր որդեդիր որդւոյն փեսային հետ մահացու կռուի մը բռնուած լինելու գերագոյն վիշտը։

Բայց Տէրեէրլոն Վարլի ստորագրման ազդարարութիւնք գաւառաց շրջանն ալ ըրած էին, և օրին մէկը Բիէռ նշմարած էր, նոյն իսկ իւր գործարանի պատին փակցուած, մի քանին այն ծանուցմանց յորս շրջողաւն կերպիւ կը փայլէին նորակազմ ընկերութեան վարչական խորհրդոյ անդամոց անուանքն։ Ասոնց մէջ Բանիսի անունը նշմարելով և Քէյրոլի անունը չը գտնելով, Բիէռ գոչաց։ Մինքը կուգային այն յոռի գաղափարները զորս ունեցած էր ատենօք, երբ Հէրձոկ տիկին Տէվառէնի տունը մտած էր։ Տիրուհւոյն նամակ մը գրեց անձամբ դարձածին վրայ տեղեկութիւն խնդրելով։ Պատասխան չստանալով, չվարանեցաւ այլեւս և երկաթուղին հեծաւ խսկոյն։

Սոսկալի գրգռութեան մը մէջ գտաւ զտիկին Տէվառէն։ Տէրեէրլոն Վարլի բաժնեթուղթք ուշի օրը հարիւր-քսան ֆրանքի անկում մը կրած էին Սակարանին մէջ։ Ասոր վրայ խառնաշփոթութիւն մը ծագած էր, եւ բաժնետերք աւելի եւս պիտի ստակացունէին աղէտն, փութանակի վաճառելով իրենց ձեռք գտնուած թուղթերը։

Սավնիէն ոիրուհւոյն տունէն կ'ելնէր։ Երկաստաղին ուզած էր վայելել Իշխանին այս նաւարեկութեան տեսարանն, Իշխանին զոր ատած էր միտ, մասն ալ

որք Նաթալի Թագուհւոյն անձնական գոյքերը կը պարունակէին, իրեն զրկուեցան ի Եալչ։ Թագաւորը բան մը վար չդրաւ Թագուհւոյն վերաբերեալ նիւթերէն, և մինչեւ իսկ ետ դարձուց այն ընծաներ որք Թագաւորին և Թագուհւոյն միանգամայն նուիրուած էին։ Ամեն տեսակ արժէքներէ բաղկացեալ մէկ միլիոն ֆր. ի գումարն, որ Պերկրատի դրամատունը դրուած էր Թագուհւոյն հաշուոյն, իրեն զրկուեցաւ նմանապէս։ Բաց ասոնց, Թագուհին ունի իբր 80,000 անգլ. ոսկւոյ գումար մը Ռոշիլտեան դրամատան մէջ ի Վիեննա։

Պաշտօնական նամակն որով Պուքրեշի սերբական դեսպանատունն ամփոփեալ է Թագուհւոյ մեղադրանքը՝ ուղղեալ էր առ «Տիկին Նաթալի տը Քէշքօ», եւ նոյն դեսպանատան հրաման տրուեցաւ որ ուրիշ տիտղոս չգործածէ նախորդ Թագուհւոյն հետ պաշտօնական յարաբերութեանց մէջ։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ԶԵՂՔ ԴԱՒԱՌԱՅԻՆ ԲԱԺՆԵԳՆՈՅ ՎՐԱՑ

Նկատելով որ Օսմանեան Թղթատարական Վարչութեան նոր կարգադրութեանց շնորհիւ գաւառային սակագինք չափաւորուած են, եւ փափաքելով նոր դիւրութիւն մ'ընծայել մեր գաւառացի բաժանորդաց, ներկայ Նոյ. 1էն սկսող տարեկան բաժանորդագրութիւններէն 40 զրուշ զեղչած ենք, որով «Արեւելքի» գաւառային տարեկան բաժնեգինն է այսուհետեւ տասն մէճիտ և վեցասեսուն հինգ մէճիտ։

Այս առթիւ կը յիշեցնենք թէ գաւառներէն լրագիր խնդրողներ իրենց յանձնարարութեան հետ մէկտեղ բաժնեգինն եւս կանխիկ պէտք է զրկեն։ Այս պայմանին հակառակ յանձնարարութիւնք չեն գործադրուիր։

ԱՋԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ցայտնի է թէ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը վաղը կայս. պալատ երթալով Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու պատիւը պիտի ունենայ և յետոյ Բ. Դուռը պիտի երթայցելութիւն Բարձր. Մեծ—եպարքոսին և Վսեմ. նախարարաց։

Այս պաշտօնական այցելութեանց համար երեկ հարկ եղած կարգադրութիւնք եղան, որոց համեմատ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր պիտի ընկերանան երկու եպիսկոպոսունք, Քաղաքական ժողովոյ ատենապետ Վսեմ. Մաքսուտ Սիմոն պէյ, գեր-ատենապետ Վսեմ. Իլիաս էֆէնտի Զարեան և ատենադպիր Մեծ. Կարապետ էֆէնտի Սրվանձեան։ Ն. Ամենապատուութեան կառքին առջեւէն պիտի երթայ ձիաւոր վարդապետ մը ի ձեռին կրելով Պատրիարքական ասան և անոր առջեւէն վեց ձիաւոր բարապանք։

Վաղը ժամ կէն ի Պատրիարքարան ներկայ դտնուելու համար հրաւէր ըստացած են Դեր. Խորէն Արքեպիսկոպոս Նար-Պէյ, Դեր. Սիմոն Արքեպիսկոպոս Սէֆերեան, Դեր. Հայեակ եպիսկոպոս Դիմաքսեան, Դեր. Մաղաքիա եպիսկոպոս Օրմանեան և Դեր. Գարեգին եպիսկոպոս Սրուանձտեանց։

Կրօնական ժողովոյ շաբաթական նիստը տեղի չունեցաւ երեկ անգամց մեծագոյն մասին բացակայութեան պատճառաւ։ Ներկայ էին միայն ժողովոյ ատենապետ Դեր. Խորէն Նար-Պէյ Սրբազան և երկու ժողովականք, որք գաւառական և տեղական ինչ ինչ ստիպողական խնդիրներ տնօրինեցին և գործադրութեանը համար Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր հաւանութիւնն ստացան։

Հոկտ. 22 թուականաւ Թիֆլիզէ կը հեռագրեն Բեգերպուրգի և Մոսկուայի ռուս լրագրաց թէ, Շուշիի (Ղարաբաղ) հայ հասարակութեան կողմէ պատգամաւորութիւն մը ներկայանալով Վեհ. Մակար Կաթողիկոսին, հաւաքական խնդրագիր մը մատուցած է Ս. Հարցապետին, խնդրելով որ պաշտօնական ընէ Ղարաբաղի առաջնորդ Կարապետ եպիսկոպոս Այվազեանն։ Միեւնոյն ժամանակ պատգամաւորութիւնն ի գիմաց հայոց ժողովրդեան կը պահանջէ եղեր քննութիւն բանալ Ղարաբաղի թեմի վարչութեան մէջ կատարուած զեղծմանց վրայ։

Կը լսեմք թէ Երուսաղիմայ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն՝ որ կը պատրաստուէր ուղեւորիլ, ստիպուեր է մնալ ի Կ. Պոլիս ժամանակ մ'այ՝ գաւառական ազգայիններէ հանգանակեալ դրամին դանձման խնդրոյն պատճառաւ, որոյ համար՝ ըստ նոր տեղեկութեանց՝ տակաւին վերջնական որոշում մը տրուած չէ։ (Փ.Ռ.Լ.)

«ՔՆԱՐ»

ԵՐԱՖՇՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Երեկ երեկոյ Քոր Ընկերութեան ընդհանուր ժողովը գումարեցաւ ի Բերա և ընկերութեան կանոնագիրը վերջնապէս վաւերացուելով ստորագրուեցաւ հիմնադրաց կողմէ։

Երաժշտական փորձերն արդէն ըսկսած են Բերայի Մխիթարեան հարց վարժարանի սրահին մէջ, զոր Տնօրէնն Վերապատուելի Հայր Գ. Մերճանճեան ազնուաբար ընկերութեան տրամադրուելեան ներքեւ դրած է երեկոյթից համար։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՇՏՕՆԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԵՐ ԱՍՏԻՃԱՆԻ ԵՒ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆԻ

Տպագրական Տեսուչ անուանուեցաւ Մէարիֆի քննիչ Ժողովոյ նախագահ Ահմէտ Արիֆի պէյ։

Տրապիզոնի Թիրէպոլը գաւառական գայմագամ անուանուեցաւ. Տրապիզոնի տաճանորդական տրոց նախկին վերատեսուչ Մէհմէտ պէյ։

Տիգրանակերտի Ջերմիկ գաւառակին գայմագամ անուանուեցաւ Սամսոնի նախկին գայմագամ Իպրահիմ Եսէյէմ էֆէնտի։

Սալիսէի աստիճան տրուեցաւ Միլքիէ վարժարանի շրջանաւարտներէն Քաթամունի ու Գարասիի նախնական վարժարանաց տնօրէն Ճէլալ պէյի ու Թահսին էֆ.ի, Էվդաֆի նախարարութեան առաջին երկրաչափ Իզզէթ էֆ.ի, Ռոտոսթոյի պատժական ատենին նախագահ Վէլի պէյի, Սկիւպի Թղթակցութեանց տնօրէն Բէրդէվ էֆէնտիի, Ատաբազարի Իտարէի ժողովոյ անդամ Գանգալցատէ Օսման պէյի և Փարիզի օսմանեան դեսպանատան երրորդ քարտուղար Ալի Ֆէրուխ պէյի։

Առաջին կարգի Օսմանիէ պատուանշան տրուեցաւ հելլենական արտասովոր պատուիրակութեան անդամ զօրավար Վալգինոսի։

Առաջին կարգի Մէճիտիէ՝ նոյն պատուիրակութեան անդամ և Ցունաստանի արտաքին գործոց նախարարութեան առաջին քարտուղար Պ. Անթոնոբուլօի։

Երրորդ կարգի Օսմանիէ՝ նոյն պատուիրակութեան անդամ և Ցունաստանի պատերազմական նախարարութեան թիկնապահ հարիւրապետ Պ. Բաքատիանոսբուլօի։

Զորրորդ կարգի Մէճիտիէ՝ հելլենական դեսպանատան երկրորդ թարգման Պ. Նաուի։

Երրորդ կարգի Մէճիտիէ՝ Բ. զօրաքանակի առաջին բժիշկ գնդապետ Ալի Շեվքէթ պէյի։

Հինգերորդ կարգի Մէճիտիէ՝ հայտար Փաշայի հիւանդանոցին բժիշկներէն Տօքթէօր Զիհա պէյի։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐՔ

Երեկ Խարիճիէի պաշտօնատան մէջ յանձնաժողով մը ի նիստ գումարեցաւ կայս. կառավարութեան և Աւրստրիոյ միջեւ առեւտրական դաշնագրոյ մը կնքման առթիւ հարկ եղած ծրագիրը պատրաստելու համար։ Սոյն Յանձնաժողովը կը կազմէին Ամնառաց և Հանքաց ընդհանուր տնօրէն Գուլյուսմեան Վսեմ. Պեարսա էֆէնտի, մաքսային վերատեսչութեան խորհրդական Վսեմ. Պերթրամ էֆէնտի և Բ. Դրան իրաւագէտ խորհրդական Վսեմ. Դարբիլէ ու Կէշէր էֆէնտիք։

Կրնուի թէ սոյն յանձնաժողովոյ կողմէ պատրաստուած ծրագիրն հիմ բռնելով աւստրիական դեսպանատան հետ բանակցութիւնք պիտի լի նին լուսաբիկայ շաբթուն մէջ։

Ի Բ. ԴՈՒՌՆ

Բարձր. Մեծ Եպարքոսն և Արտաքին գործոց Վսեմ. նախարարն երեկ իրիկուն մինչեւ ժամ մէկ խորհրդակցեցան կարեւոր խնդիրներու վրայ։

—Առեւտրական և հանրգուտ շինութեանց նախարար Զիհնի փաշա և մաքսային վերատեսուչ Էտիպ էֆէնտի երեկ Բ. Դուռը գնացին և յաջորդաբար տեսակցեցան Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին հետ։

—Ամերիկեան դեսպան Պ. Շեթրաուս իւր առաջին թարգմանին հետ երեկ Բ. Դուռը գնաց և տեսակցեցաւ Բարձր. Մեծ Եպարքոսին ու Արտաքին գործոց Վսեմ. Նախարարին հետ։

—Հոլանդական դեսպան Պ. Վան Թէքես, որ նախընթաց օր մայրաքաղաքս ժամանած էր, երեկ Բ. Դուռը գնաց և տեսակցեցաւ Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին հետ։

—Գերմանական դեսպանատան առաջին թարգման Պ. Թէսթա երեկ Բ. Դուռն երթալով տեսակցեցաւ Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին հետ։

Իտալական և հելլենական դեսպանատանց առաջին թարգմանք եւս երեկ Բ. Դուռը գնացին և յաջորդաբար տեսակցեցան Արտաքին գործոց Վսեմ. նախարարին հետ։

ՕՏԱՐ ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՆՔ

Կայս. կառավարութեան և Աւստրիոյ միջեւ կնքեալ թղթատարական առաժամեայ պայմանագրոյ պայմանաժամն աւարտած է Նոյեմբեր 10ին (Ն. Տ)։

Արդ, ըստ տեղեկութեանց Սարաբիի, աւստրիական դեսպանատունն արտօնութիւն խնդրած է Բ. Դռնէն այս պայմանաժամը ժամանակ մը եւս երկարել մինչ որ օտար նամակատանց խնդրոյն առթիւ վերջնական որոշում մը տրուի։

ԹԱՍՖԻՐԻՅԻ ԱՐԺԷԹՈՒՂԹՔ

Թուրէ յիշելով զրոյց մը թէ կայս. կառավարութիւնը մտադիր է թասֆիրէի արժէթուղթերէ դատ ուրիշ արժէթուղթեր նոր հրապարակ հանել և յաջորդով թէ այս առթիւ շահախնդիրը ոմանք կը ջանան արժէթղթոց գնոյն վրայ անկում մը յառաջ բերել, ըստ իւր ստոյգ տեղեկութեանց բոլորովին կը հերքէ այդ զրոյցն յայտարարելով որ կայս. կառավարութիւնը քնաւ այդ կարգի մտադրութիւն մը չունի։

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ

Երկրագործական Դրամատան վարչութիւնն այս պահուս գաւառաց հանրային օգտին յատուկ մնուկներու հաշիւները կը քննէ և կը խորհրդակցի այդ մնուկներու պահանջները գանձելու միջոցներուն վրայ։ Ինչպէս յայտնի է այդ մնուկներու պատրաստ գրամն և պահանջքերը պիտի կազմեն Դրամատան դրամագլուխը։

ՀԵԼԼԷՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ի պատիւ հելլենական արտասովոր պատուիրակութեան արարողապետ Միւնիր փաշայի ապարանքին մէջ երեկ գիշեր տրուելիք հացկերոյթն օդին գեշութեան պատճառաւ այս գիշերուան թողուած է։

ԱԴՐ. ՊՈԼԻՍ

Ադրիանուպոլսէն կը գրեն թէ զինուորական յանձնաժողով մը, որում կը նախագահէ սպայակոյտի տեղապահ-զնդապետ Նազրի պէյ, այդ քաղաքն հասնելով անցի մեկներ է երթալ աշխ. անցուցակու համար սահմանագլխոյն ռազմագիտական դիրքերը։

ՃԵՎԱՏ ՓԱՇԱ

Օսմանեան արտասովոր պատուիրակ Ճեվատ փաշա, որ Եօրկիոս Թագաւորին յորելեանի հանդէսներուն ներկայ գտնուած էր ի գիմաց Վեհ. Սուլթանին, երեկ իրիկուն մայրաքաղաքս հասաւ։

Հինգշաբթի գիշեր Ամէնքի օսմ. դեսպանատան մէջ տրուած հանդիսի միջոցին, որում ներկայ գտնուեր են նաեւ Եօրկիոս Թագաւորն եւ Օլգա Թագուհին, Ն. Վեհափառութիւնք սիրալիր մեծարանքներ ընծայեր են Ճեվատ փաշային ինչպէս նաեւ օսմ. դեսպան Բիզա պէյին։

ԺԱՄԱՆՄՈՒՆՔ ԵՒ ՄԵԿՆՄՈՒՆՔ

Երեկ մայրաքաղաքս ժամանեց Բեգրաստրրի օսմանեան դեսպանատան առաջին քարտուղար Տանիշ պէյ՝ Օտեսսայէն։

Երեկ մայրաքաղաքս մեկնեցան Թրէբէմիէի օսմանեան ընդհանուր հիւպատոս Աքսէլոս Էֆէնտի՝ յիւր պաշտօնատեղին եւ Պերլինի Պլայսրէօսէյ դրամատան ներկայացուցիչ Պ. Շուապախ՝ ընտանեօք ի Պերլին։

ՇԷՅԽ-ԻՍԼԱՄԻ ԴՈՒՌԸ

Շէյխ-Իսլամի Դրան նորոգութեան առթիւ պաշտօնապէս շնորհակալութեան դիր մը մատուցած էին յոտս կայս. գահոյքի. Վեհ. Սուլթանը խոտա գոչ մեծով նոյն պաշտօնատունը դրած է թիկնապահ մը որ պաշտօնէից հաղորդած է Ն. Վեհափառութեան բարձր գոհունակութիւնն եւ կայս. բարեւներն։

ԱԾՈՒԽԻ ԳԻՆԸ

Քաղաքապետ Մաշհար փաշա տեղեկանալով որ մայրաքաղաքիս ածխավաճառք ներկայ ցրտերուն աւուրց մէջ սկսած են մինչեւ իսկ 50 փարայի վաճառել ածուխի մէկ օքան, հրաման գ՝ ուղղեց թաղապետութեանց տնօրէններուն որ ածուխն իւր իսկական արժէքէն աւելի չվաճառուի։ Ն. Վսեմութեան հրամանաւ շրջուն քննիչներ կարգուեցան առ այդ հարկ եղած հսկողութիւնը կատարելու համար։

ԿԻՒՐԱԿԷ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՓՈԹՈՐԻԿԸ

Նախընթաց գիշերուան փոթորիկն, որ յաւուրս եկաւ հիւսիսային սաստկագոյնն հոմէ մը, մեծ վնասներ պատճառած է ի Սեւ Ծով։ Բազմաթիւ առագաստանաւեր և նաւակներ ընկղմած են. սակայն մարդասպանութիւնք կը պակսին։

Վերին Վոսփորի մէջ եւս ձկնորսի նաւակներ ցամաք նետուելով խորտակուած և մէջ քանին ալ ընկղմած են։

Շիրքէթի շրջանակաւ երեկ մեծ դրժաւարութեամբ կը մօտենային Վոսփորի նաւատաստացներուն։

Ցամաքի վրայ եւս չատ մը պատեր եւ հին չէնքեր փլած են։

Սև Ծովու մէջ տիրող փոթորկին պատճառաւ Վառնայի շրջանն երեկ Պոլսոյ նաւահանգիստը չհասաւ և չէր գիտցուեր իսկ թէ ո՞ր կողմ կը գտնուի։

Միջագոյն կառաւարմն ևս Ադրիանուպոլսէն սատին գալու դժուարութիւն կրած էր և հեռագրական թելերն ևս խրդուած էին ուրեք ուրեք։

ԱՐԺԱՆԱՒՈՐ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆոս-դէ-Պոֆ-ի մէջ կը կարդանք.

«Ժօզէֆ էֆէնտի Ազարեան որ կը սիրէ ծառայութիւններ մատուցանել ամենուն և որ սիրայօժար արուեստից և արուեստագիտաց տրամադրութեան ներքև կը դնէ իւր ազդեցութիւնը, վեհ. Սուլթանին մատուցած է ալբոմ մը որ կը պարունակէ Պրուսայի գեղագուարճ վայրաց տեսարաններն և ուր արուեստական մեծ նրբութեամբ նկարուած են Օսմանցւոց մեծութեան պատմական յիշատակարանք։ Այս ալբոմը պատրաստած են տեարք Սեպաղ և Ժօայիէ որք իբր վարձատրութիւն ստացած են երրորդ կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան զոր Ն. Վեհափառութիւն հաճած է շնորհել ի նշան Իւր բարձր գոհունակութեան։»

ՄԵԾ ՊԱՆԴՈՒԻ ՄԸ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

Կը յիշուի թէ երկաթուղեայ միացման առթիւ խորհուրդ կար հոյակապ պանդոկ մը կանգնելու ի Բերա, Եւրոպայէն եկող բազմաթիւ ուղեւորաց բնակութեան յատկացուելու համար։

Արդ, թէեւ կը խորհուէր այդ պանդոկը թէբէին շրջապատքը կառուցանել, սակայն թէբէին պատկանող հողերու վաճառման հարց, խնդրուած արտօնութիւնը տրուած չլինելով, Պ. Պ. Իվէնիտէս, Բալի և միւս դրամատերք, որք հետամուտ են այս ձեռնարկին, կը խորհին Բերայի ուրիշ մէկ կողմն հողեր գնել։

ԿԱԶԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Հետաքրքրաշարժ վէճ մը ծագելու վրայ է Քաղաքապետութեան եւ այն ընկերութեան միջեւ որ Պոլիսը կազով լուսաւորելուն մենաշնորհը կը շահագործէ։ (Սոյն մենաշնորհ որ տրուած է Հասան Թահսին էֆէնտիի, կը շահագործուի ձեռամբ Պ. Սիմընի, վաճառական ի Զմիւռնիոյ։) Վեցամեայ պայմանաժամը զոր Քաղաքապետութիւնը տուած էր Պոլսոյ փողոցներու բոլոր կանթեղներուն կազով լուսաւորման համար, տարուկու մօտ է, սակայն ընկերութիւնը տակաւին գործադրած չէ իւր յանձնառութիւնը, որով չվաճառուած իրաքանչիւր կանթեղի համար օրական 15 զուրուշի տուգանք մը պիտի վճարէ։ Միւս կողմէ, Քաղաքապետութիւնը՝ պայմանագրոյն զօրութեամբ, պահանջած է աչքէ անցուցել ընկերութեան մեքենաներն որք 15,000 ոսկւոյ նիւթերէն կազն պիտի պարունակեն։ Ընկերութիւնն այս պահանջումը մերժած լինելով, Քաղաքապետութիւնը դատ պիտի բանայ, ըստ Մունիտէօրի։

Բ. Դուռը վաւերացուցած է Շքոտրայի աւստրիական եւ Սուաքիմի անգլիական նորընտիր հիւպատոսներու անուանումն։

—Եղեռնադատ ատեանը տասնական տարուան շղթայական աշխատութեան դատապարտեց Ճորճի ու Վասիլ անուն երկու դրամանենգներ։

—Երէկ ի Սալիան Պէյազիտ արկած մը պատահեցաւ, բարեբաղդաբար առանց ոեւէ եղ ցաւալի հետեւանք ունենալու։ Թաղապետութեան Ա. շրջանակին կից Օսման պէյի տան քով եղած 13 կանկուն բարձրութեամբ պատին երեք կանգուն չափ տեղն յանկարծ փլաւ եւ տակը գտնուած թղթավաճառի ու սեղանաւորի հինգ վեց խանութներն իւր վրաւոգաց ներքեւ մնացին։ Խանութպաններէն Հաֆըզ Ֆաֆգ էֆէնտի գլխուն թեթեւ վէրք մը ստացաւ։

—Տր. Նէյմէդի, մասնագէտ խոշափողի հիւանդութեանց և գլխաւոր բժիշկ Հէրէլսպատ (մերձ ի Մէկհատիա), որ լաւ հմտաւ կը վայելէ ամեն անոնց մօտ որք այցած են այս ջերմուկը, մայրաքաղաքս հասած է։

—Ոստիկանութիւնն երէկ հինգ վեց չարագործներ հեռաւոր վայրեր աքսորեց Ադրիանուպոլսոյ կառավարութիւնով։

—Նախընթաց առաւօտ ի Սեւ Ծով խոշոր ցոկանաւ մը ընկղմեցաւ։ Երկու նաւաստիներէ մին խեղդուեցաւ, իսկ միւսը լողալով ցամաք ելաւ։

—Նախընթաց գիշեր Գուլգարուի առջեւ ալիք բարձած ցոկանաւ մը ընկղմեցաւ օդին սաստկութենէն։ Նաւաստիք ազատեցան։

—Կրնուի թէ ի Մաքրի գիւղ արքունի գործարան մը պիտի հաստատուի, ուր ուտելու համար մաքուր ձէթ եւ մեքենաներու գործածութեան համար ալ առանձին խէղ մը պիտի պատրաստուի։

—Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ կարգեալ յանձնաժողովն, որ աղքատաց ածուխ եւ փայտ պիտի բաժնէ, նպաստի սուտերէն մեծ մաս մը գտած է նախարարաց և այլ բարձրաստիճան պաշտօնատարաց։

—Մահճառաց ընկերութեան առաջին կանոնաւոր կառավարը մայրաքաղաքս հասաւ շաբաթ իրիկուն։ Այդ կառավարութիւնն մէջ կայն եօթն ուղեւորք որոց մէն միայն տասնակ գնած էր։ Ընդհակառակն նոյն կառավարութիւն, որ կիրակի իրիկուն Սիրքէճիի կայարանէն մեկնեցաւ ի Բարիզ, ամբողջովին լեցուն էր։

ԱԶԴ

Երիտասարդ մը կ'ուզուի որ գիտնայ ժամացոյցի վաճառականութիւն և քիչ մ'ալ նորոգութիւն։ Դիմել Արէ-Էլի խմբագրատունը։ 1—3

ՃԱՇԱՐԱՆ ԳՈՒՐՕՆ

Բերայի Շիտակ ճամբուն վրայ գըտնուող հանրածանօթ ԳՈՒՐՕՆ որճաբանի ճաշարանը բոլորովին նորոգուած՝ բաց է հասարակութեան առջեւ և կը մատակարարէ ամեն ճաշակի յարմար ընտիր և ախորժահամ կերակուրներ։ Ցաճախորդք պիտի գտնեն անդ մեծ մաքրութիւն և կանոնաւոր սպասարկութիւն մը։ Գոհացուցիչ գներ։

1—3 2229

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐ

ԱԺԱՆՈՒ ՀՈՎԱՍ

Իսմայիլիա, 12 Նոյեմբեր։

Հոկտեմբեր 1էն 10 Մուէզի ջրանցէն անցնող նաւուց թիւն է 38 և տանողութիւն 179,000 ֆր.նք։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

Պարիզ, 1 Նոյեմբեր

Պահեկան

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈՒԱՆԱԿԱԳՐՈՅ

3 տարիի վրայ (պան բայի)		109 7/8
3 » » » (վճարելի)		109 1/2
3 » Դարիի » (պան բայի)		23 65
3 » » » (վճարելի)		23 12 1/2

Օսմանեան Քոնսոլիտէ

Երէկ երեկոյ գոց. (Մէրգ. Ի	Սէրի	16 37
Պրոյտի գոցուելէն վերջը	»	16 35
Ամառաւոտուն բացուելաւ	» Գ. Կ.	16 35 1/2
կէս օրին	» »	16 35 1/2

ԻՍԹԱԳԲՈՒԼՈՅ ՏՈՒԱԿԻՆ

Երէկ երեկոյ		38 28
Այս առաւօտ	Գ. Կ.	38 28
կէս օր	»	38 23

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԱԲԵԹՈՒՄ

Փոխարարութիւն	Ի Սէրի Դ. Կ.	98
»	Ռ » »	16
»	Ս. » » Ս	16 35 1/2

ԲԱՆԿԱՆՏՈՒՄԻՆ

Ոսմանեան Լէնտերայ	Ընդ. Լ.	4 23
Գրեսան Լէնտերայ	Օմ. »	8 16
Պանք տը Գանս	» »	7 10
Ֆոս. Շանսի է վոյէրը	» »	4 82
Գրամաւէլ	» »	457 1/2
Բանքի երկաթուղի	Ֆր.	48 50
Բանքերեանի Լաբրիսի	»	117

ՊԱՆԿԱՅԻ ԴՐԱՄՈՎ

Օսմանեան ոսկի	Դրշ.	100
20 Ֆրանքոց	»	87 34
Անգլիական ոսկի	»	110 80
Բոյ Խրէրիայ	»	91 20
Ֆրիմից	»	51 20
Ռուսպիթղթադրամ	»	8 82
արծաթ	»	77
Մէճ. արծ. (տարբ.)	»	108 80
Վէյնոց	»	103 20
Հինգնոց	»	103 20
Մէթալիք	»	103 10
Ռուսֆիյէ	»	10 20

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 12 Նոյեմբեր Ժամ 5 վայր. 15 երեկոյ

Անգլ. բանքորիսկ			97 1/4
Օսմ. » »	Սէրի Դ.	բացուելաւ	15 1/2
» »	»	գոցուելաւ	15 7/16
» »	» Ա.		28
» »	» Բ.		—
» »	» Գ.		16 3/8
Օթոման 1871			82
փոխառութիւն 1877			93 3/4
Պանք Օթոման			11 1/8
Ռուսական փոխառ. 1873			101 1/4
Եգիպտական միացեալ (ամորտիզէ)			81 1/8
» առանձին (բրիվիլէժէ)			100 1/2
Տարբ Սանիէ			77 1/8
Տօմանիայ (փոխառ. Լոչիլոս)			102 1/2
Հանգարական պարամիուզի 4 %			— —
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ			25 60

Վիէննա, 12 Նոյեմբեր Ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	122 45
Օսմանեան երկաթուղի	23 50

Բարիզ, 12 Նոյեմբեր Ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Դրամական ապառիկ 4 1/2 %	104 67 1/2
» » 3 %	83
Օսմանեան բանքորիսէ Սէրի Դ. բացուելաւ	15 70
» » » գոցուելաւ	15 67 1/2
» » » Բ.	16 05
» » » Գ.	15 65
Օսմանեան երկաթուղի	48 87 1/2
» Բէյտիի բանքերեանի	480
Պանք Օթոման	532 50
Գրէսան Լիոնէ	612 50
» Ֆոնսիէ	1370
Բանքերեանի Լիոնի	1291 25
Սուէզի Ջրանցք	2232 50
Ռուսական 5 % 1877 թ	103 3/4
Իսպանական Ռանթի	96 85
Իսպանական (պարբերական)	78 3/8
Եգիպտական միացեալ	գր. 411 25
Բրիսրիթէ Թիւրք	415
Հելլենական 5 %	423 75
Զէնք Լոնտրայ՝ վրայ	25 31

ԲԱՐԻԶ ԹԱԹԻԹ ՊՈՒՐՍ

Բարիզ, 12 Նոյ. ժ. 10 վ. 30 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթի 3 1/2 %	82 92 1/2
Օսմանեան քոնսոլիտէ	15 62 1/2
Եգիպտական	410

ՎԱՐՁՈՒ ՏՈՒՆ

Եէնի-Փարու Եալը փողոց թիւ 63 Ծովեզերեայ տունն որ վեց սենեակ, ընդարձակ խոհանոց, ջրհոր և գեղեցիկ պարտէզ մ'ունի, վարձու պիտի տրուի գոհացուցիչ գնով։

Փափաքողներն ամեն օր կրնան դիմել նոյն տունը կամ լրագրոյս խմբագրատունը պէտք եղած տեղեկութեանց համար։

2202 3—5

«ՎԱՐԺԱՊԵՏԻՆ ԱՂՋԻԿԸ»

ԳՆՆԱԴԱՏՆԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

Ա.

«Զմեռը մօտեցաւ, գէշ աղէկ պուրթէ ֆիստան մը հինելու է Աստղիկին, ճահիճ է, չը՞հաւասիր։» Ահա մի նոր գործ, որ մի նոր ուղղութեամբ և մի նոր լեզուով վեր ի վար կը շրջէ մեր վիպական գրականութիւնը։ Ի՛արժէ որ լուրջ կերպով քննութեան առնուի այս աշխատութիւնն։ Հայհոյել կամ գովաբանել քննադատել չնշանակեր, հեղինակը ոչինչ կ'օգտուի այդ տեսակ գրուածներէ։ Մշակուած քննադատութիւնը հեղինակի գրչին թռիչ կ'տայ, հայհոյանքը կը խամրեցնէ զայն, իսկ անմիտ գովեստը կը բթացնէ։ Քննադատութիւնը միշտ մեծ դեր ունեցած է հանճարներու զարգացման գործին մէջ. եթէ Թիֆլիզի քննադատութիւնները չլինէին, այսօրուան Ռաֆայէլը չէր ծնուեր, եթէ Գ. Արժրունին չլինէր, Ռաֆֆին չէր զարգանար և ամանաար.... Հիմա գիւրին է հասկնալ թէ ինչո՞ւ չունինք Պոլսոյ գրական ասպարիզի վրայ զարգացած, իւրեանց կատարելութեան հասած հանճարներ, Ուր որ քննադատութիւն չկայ, հոն ամեն բան դժուար յառաջ կ'երթայ։ Քննադատութիւն, լուրջ քննադատութիւն չկայ մեր գրականութեան մէջ։ Շատ հեղինակութիւններ կը հրատարակուին որոց համար ՀԷՎՇԱՆ Պոլսոյն բով ծախսելուն մասին միայն տեղեկութիւն կ'առնենք։ Բացի օրաթերթերներէն մէկ քանի ալ էջեր հանդէսներ ունինք, բայց ի՞նչ օգուտ, գրքադատներ չունինք։ Գրադատութիւն գրականութեան մէկ նշանաւոր ճիւղն է և կ'արժէ որ մէկ երկու գրագէտներ իւրեանց մասնաճիւղ ընտրելով զարգացնէին մեր մէջ գրականութեան այս ընկած ճիւղն, գրադատութիւնը։ Բաղդաւոր էր Պ. Կամսարական՝ որ իւր գործ եթէ ոչ շա՞տ քննադատ մը դնէ շատ քննադատներ ունեցաւ։ Գրաբերանիս վրայ դիզուած են քանի հատ չափ լրագրական թերթեր՝ որոնք կը պարունակեն յօդագրութիւններ պատի աղէկան մասին։ կարդացի մէկ քանի անգամներ այս գրաւոր քննադատութիւնները, իսկ շատ անգամներ լսեցի բազմաթիւ բերանացի քննադատներ, բայց գոհ չեղայ այդ խօսակցներէ և գրուածներէ։ Վարժապետի աղջիկը մի լուրջ գործ է և կը պահանջէ մշակուած գրադատութիւն։ Այս վէպի առաջին անգամ քննադատողը եղաւ Օրդ. Նուրանիա, որ վէպին հրատարակուիլ սկսելէն անմիջապէս յետոյ գրեց և քննադատեց վէպին ուղղութիւնը, թէ «իրական չէ Սուրբիկի հանդիպը։» հեղինակը լաւ պատասխանեց, Դիմակ ալ մի քանի խօսք ըսաւ ի նպաստ հեղինակին։ Զատիկ Հայկեան և Օրիորդ Միանիա, բարեկամներ ու բարեկամուհիներ Օրիորդ Նուրանիայի, երկուքն ալ գրեցին թէ զինքը պաշտպանեցին ու հեղինակը բարձրացուցին։ Հրատարակիչ, մէկ փոքր խոտորմամբ, եկաւ ոգոդեց վէպն ալ վիպասանն ալ և հեռացաւ կարծելով որ պէտք եղածին չափ թրմած է գետինը։ բայց ոչ։ Հրադան նորէն հանդարտիկ, հանդարտիկ իւր անուշ ջրով ոռոգելու է։ Հրադան ընդունակ է լաւ գրադատ լինելու։ Ուրիշ թերթերու գրածներու մասին լուսութեամբ անցնիլ օգտակար է։ Իսկ Խլլուրի մէջ Պարոնեան էֆէնտի խոստացեր է գրել։ Նա կարող է գրել և գրելու ալ լինի ամենօրէն կը գրէ։ Տեղական օտար թերթեր, մանաւանդ Բերայի եւրոպական թերթեր ոչինչ չգրեցին Պ. Կամսարականի վէպի մասին։ Այդ թերթեր չեն զբաղուիլ երբէք տեղական ժողովրդով, և այդ մեծ պակասութիւն է նոցա համար։ Պոլսոյ մէջ հրատարակուիլ և Պոլսոյ ժողովրդեան մի մեծ մասին մէջ տեղի ունեցած գրական թէ մի այլ տեսակ շարժման արձագանք չտալ, դա կը նշանակէ մամուլի պաշտօնը լաւ չճանաչել կամ տեղացի ընթերցողներն և նոցա մտաւոր կեանքը արհամարհել։

Պարոն Կամսարականի վէպին և Պ. Պ. քննադատներու տպաւորութեան տակ կ'ուզեմ մէկ երկու տող գրել այս վէպի մասին, բայց չի կարծուի թէ մի լուրջ քննադատի պատրաստութեամբ և հմտութեամբ ապարէզ կ'իջնամ, այլ իմ տպաւորութիւններս պիտի յայտնեմ որչափ կարելի է լուրջ և ուղղղ։ Ինչպէս Պ. Կամսարական կնկի իւր վէպն, եւ ալ այնպէս կ'սկսիմ իմ գրադատութիւնս։ «Գէշ աղէկ մի քննադ

սարական չատ խելացի է վարուել այդ երկու դասակարգի բարքերը նկարագրելով, վասն զի իբր հայ դպրոցի աշակերտ չատ լաւ ծանօթ էր նախապէս վարժապետական կեանքին. և ինք լինելով բարեկեցիկ ընտանեաց զաւակ և միչտ յարաբերութիւն ունենալով բարձր դասակարգի հետ, առիթ ունէր ուսումնասիրելու նոցա կեանքը։ Պ. կամսարական բոլորովին յաջողած է իւր նկարած կենաց պատկերներուն մէջ, բայց նախ քան մի քանի օրինակներով ապացուցանելու դայ՝ կը չնորհաւորեմ զինքը՝ որ իւր 570 երեսներէ բաղկացած վէպին նիւթը քաջութիւն ունեցաւ առնել հայ պատմագիր կեանքէն։ Թող չդարմանայ ընթերցողն այս տողերուս վրայ, զի կայ դասական, նախապաչարեալ գրագէտներու մի խումբ, որ Հայ կեանքէ առնուած վէպերու վրայ արհամարհանքով կը նային և միամտաբար կը վճռեն թէ հայ իրական կեանքէ չէ կարելի վէպ գրել։ Ահա այս տեղ մէջ կը բերեմ Գրիչի (Ս. Պալասանեան) Փոքր գրական հանդիսի մէջ հրատարակած մատենախօսութիւններէն մէկ երկու պարբերութիւն. «Շատերի բերանից լսում է այն իրաւացի գանգատը, թէ մենք միայն թարգմանութիւններով ենք պարապում. և միթէ կարելի՞ է այլապէս լինել։ Ի՞նչպէս կարելի է սեփական գրականութիւն ունենալ, երբ մեր կեանքը աղքատ է.» մի քիչ յետոյ Պարոն Պալասանեան կը շարունակէ. «Պէչիքթաշլեան, Ս. Հէքիմեան և ուրիշներ յայտնի յայտնի խոստովանում են Հայ կեանքի իեղճութիւնը, որովհետեւ նոքա գրեթէ միչտ հայկական հին կեանքովն էին ոգեւորվում և իրեանց գրվածների համար նոքանից նիւթ առնում.» և շարունակելով հետեւեալ վճիռը կը կայացնէ. «Կրկնում ենք ուրեմն, քանի որ մեր կեանքը այսպիսի խեղճ գրութեան մէջ է, ուրիշ ոչինչ չէ մնում անել մեզ՝ բայց եթէ եւրոպական մոդերի թարգման հանդիսանալ և նոքանով հետզհետէ հարստացնել մեր աղքատիկ կեանքը։» Պարոն Պալասանեան ռուսահայ նշանաւոր գրագէտներէն է և մեծ համբաւ ունի իբր քննադատ և չատ աշխատութիւնների մասին մշակուած յօդուածներ գրած է, մէկ խօսքով կրնամ ուենդող մարդ է, և անտարակոյս մեր մէջ իրեն հետեւողներ չատ ունի. օրինակ օրիորդ Նուրանիա, որ անցեալ օրեր Արէւելի մէջ կը գրէր. «Անկեղծօրէն խօսելով. ազգային նախապաչարում չունիմ բնաւ։ Ըստ որում աւելի կատարեալ, աւելի հաճոյով կ'ընթեռնում եւրոպացի հեղինակի մը քան ազգային հեղինակի մը գործ։» Բոլորովին սխալ է այս ուղղութիւն, թէ աղքատ կեանքէ վէպ չէ կարելի գրել, թէ հայ կեանքէ առնուած մի վէպ եւրոպական կեանքէ առնուածի չափ կատարեալ չէ կարող լինել։ Ի՞նչ կը նշանակէ թէ մեր կեանքը աղքատ է, այս նախադասութիւն ինձ համար անհասկանալի է։ Կեանք ամեն տեղ կայ, ճոխ թէ աղքատ։ Վէպը կենաց պատկերն է, գրականութիւնը կենաց պատմութիւնը։ Որչափ պատկերն իրական կեանքին նմանի, այնչափ յաջողուած կը համարուի վէպն։ Ուրեմն ամեն կեանքէ վէպ կարելի է գրել։ միթէ կեանքը մի վէպ չէ՞։ Քանի որ վէպը կենաց պատկերն է, և մենք զայն կարդալով՝ կենաց մեղ անծանօթ երևոյթներուն հետ պիտի ծանօթանանք և ուսանինք, վէպի հերոսներու փորձերէն փորձառութիւն ստանալով փորձութիւններէ անփորձ մնալու պիտի աշխատինք, թըղուառութեան կարեկցիլ, մոլութիւնէ գարշիլ պիտի ներշնչուինք, վերջապէս կեանքը պիտի ուսանինք, արդ ո՞ր կեանք մեզ հետ աւելի ճարտար կը խօսի, ո՞ր կեանք աւելի դիւրին ըմբռնելի մեզ, ո՞ր կեանք աւելի շահագրգիռ է մեզ համար, մեր ծանօթներուն թէ անծանօթներուն, ո՞ր կեանքի մէջ մենք մեզ նման մարդիկ կարող ենք գտնել, մեզ չըշաղատող հանգամանքներով չըշաղատուած. յայտնի բան է մեր կենաց, հայկական կենաց մէջ։ Մեզ ծանօթ մի ընտանիքի նուազ թըշուառութենէն աւելի կ'ազդուինք, քան մեզ անծանօթի մը առաւելագոյնէն։ Փորձառական հոգեբանութիւնը կ'ապացուցանէ զայս և իրական-դպրոցը երբէք չմերժեր այս գիտութիւն։ Եթէ Օրիորդ Նուրանիայի ալ հարցնեմ թէ «մօրդ կար կարած ժամանակ ասեղով ծակած մատէն կաթած կաթիլ մարիւն աւելի կը գրգռէ՞ քեզ, թէ սպասուհւոյդ ցուրտէ սառած, պատառ պատառ եղած ձեռքերով օճառով և մոխրով կերակուրի ամանները մաքրելը,» անտարակոյս այնչափ անկեղծ կը գտնուի որ ճշմարտութիւնը կը խոստովանի. Այո, կը կարեկցի սպասուհւոյն, բայց կը վշտակցի իւր մօրը։ Մանօթ կեանքը մեզ վրայ աւելի ազդելէ զատ, աւելի հեշտութեամբ կ'ըմբռնուի։ Օտար կենաց մէջ օտար մարդիկ տարբեր հանդամանքներու մէջ ծնած և զարգացած, տարբեր կրթութիւն առած, այլ կերպով կը մտածեն և այլ կերպով կը գործեն, որ չատ անգամ մեզ անհասկանալի կը լինի։ Կը կարդանք որ մի ֆրանսացի մի որ եւ իցէ անպատչաճ խօսքի համար մենամարտութեան կը հրաւիրէ, իւր հակառակորդ կը վերաւորէ զայն և ինք կը մեռնի։ Արեւելցի հայը միթէ կարո՞ղ է հասկնալ թէ մի խօսքի համար մարդիկ իրար կ'սպանեն։ Մեր կեանքը մեզ աւելի հասկանալի է։ մեր կենաց պատկեր մեզ աւելի կը կրթէ։ մեր հոգեկան վշտաց դարման, մեր բարքերու ճշգրիտ պատկերը կարող է լինել։ Պ. կամսարական վէպը վշտացեալ հոգիներու խուլ արձագանգն է։

Համառօտ կերպով պատմեմ այս տեղ վէպն նիւթը՝ որ յետոյ գլխաւոր անձնաւորութիւններու մասին խօսած ժամանակս հասկացնելու դիւրութիւն չբաչեմ.

Անդրանիկ Ֆէնէրճեան անունով 40-45 տարեկան մէկ հայ վարժապետ, քանաստեղծական աւիւն ունեցող մի հայկական, վերացական գաղափարներով զառանցող մի մարդ է, որ ունի մէկ կին Սուրբիկ հանըմ անունով և մէկ հատիկ աղջիկ անուանեալ Աստղիկ։ Այս ընտանիք յարաբերութիւն ունէր Առաքել աղայի ընտանեաց հետ, որոնց միակ զաւակը փոքրիկ Գարեգինը միչտ կը փափաքէր «ազոր աղջիկնց տունը» երթալ և «մեսաֆիր տուն» խաղալ։

Կ'անցնին տարիներ, Աստղիկ գիշերթիկ վարժարանը կ'աւարտէ եւ «պսակ մը գլուխը, ձեռքն ալ ոսկեզօծ թղթիկ մը» տուն կը վերադառնայ, երբ տունը յետին չքաւորութեան մէջ էր. Գարեգին շատ ժամանակ ծառայելով Նահապետեանց հարաւաւոր վաճառատան մէջ, ինքն առանձին գործի ձեռնարկած և մեծ յաջողութիւն ունեցած էր, բայց չէր մոռացեր իւր «ազոր աղջիկը» որոնց տան հետ կը բերկին սկսել էին ընտանեկան տեսութիւնները։ Գարեգինի մանկական հմակրութիւնը այրական սիրոյ էր փոխուած, այլ եւս կը պաչտէր զԱստղիկ, բայց այնչափ համեստ էր իւր յարաբերութեանց մէջ և այնչափ ամչկոտ որ Աստղիկ անգամ չէր հաւատար՝ որ Գարեգին կարող էր զինքը սիրած լինել։ Գարեգին Աստղիկը ձեռքը կը խնդրէ. վարժապետը կը խոստանայ, բայց յետոյ երբ Գարեգինի նախկին տիրոջ Նահապետեանց որդին Արամ պէյն ալ կ'ուզէ Աստղիկի ձեռքը, վարժապետը ծանր կողմը կը հակի և Աստղիկ ալ արդէն Արամի հետ առաջին տեսութենէն ի վեր զայն կ'երազէր։ Մերժուած Գարեգին կ'ողբայ իւր դժբաղդութեան և Աստղիկի անբաղդութեան վրայ, զի Գարեգին լաւ կը ճանաչէ զԱրամ իբր խաղամոլ և անբարոյական մէկը և իբր բոլորովին անընդունակ Աստղիկի պէս մի կնոջ այր լինելու։ Կ'անցնին մէկ քանի ամիսներ հարսանիքէն յետոյ, Աստղիկ այլ ևս չսիրուր իւր ամուսնէն, մէկ քանի ամիս ևս՝ արդէն սկսեր է արհամարհուիլ, զի ամուսինն իւր նախկին մոլութիւնները վերսկսեր է։ Աստղիկ կ'ուզէ արգիլել զայն, Արամ աւելի ևս կը բարկանայ նորա միջամտութենէն, Թորոս պէյ կը գրգռէ Արամն իւր կնոջ դէմ, որպէս զի պղտորած ջուրի ինք կարողանայ ձուկ որսալ։

Աստղիկ անպարտելի կը մնայ պէյէն, և չի յուսահատիր իւր ամուսինը կարգի բերելէ, և այս պատճառով իսկ պարահանդէս կ'երթայ, Արամի հմամնուէին գտնելու և նորա հետ խօսելու։ Արամ կը տեսնէ զԱստղիկ ի պարահանդէս, յիմար կասկածներ կ'ունենայ, այդ կասկածներուն ոյժ կուտայ Թորոս պէյ։ Վերջապէս դատաստանական խորհրդոյ որոշմամբ կը լուծուի նոցա ամուսնութիւնն, և Աստղիկ իւր անդրանիկ զաւակը, փոքրիկ Յակոբին, իւր կեանքն, իւր զուարթութիւնն և իւր պատիւն ամուսնոյն տուն ձգելով կուգայ իւր թշուառ հօր տուն և մի քանի ամիս յետոյ ծիւրելով կը մեռնի և աւելի կը թշուառացնէ զանոնք։

Գարեգին իբր ճշմարիտ սիրոյ՝ մինչեւ մահը կը համակրի Աստղիկի և կը կարեկցի նորա դառն վիճակին և կարելի եղած օգնութիւնը չխնայեր։

Ինչպէս քիչ մը վերն ըսի, Հեղինակը կատարեալ յաջողութիւն ունեցած է իւր նկարագրած տիպերու իրական պատկերը ներկայացնելով. Անդրանիկ Ֆէնէրճեան հայկաբան ուսուցչի մը կատարեալ տիպ մ'է, իւր ընտրութիւնն իբր ճեմարանի ուսուցիչ մէկ ոտանաւորի մը պատճառով, չատ իրական դէպք մ'է, իսկ իւր հրաժարեցումը 7 տարի յետոյ «պատկեր» բառը է ով գրելու համար՝ մեր դպրոցական վարչութեանց յոռի մատակարարութեան ամենաճիշդ պատկերն է։ Շատ բնական և կենդանի նկարագրուած է վարժապետին առաջին անգամ դասարան մտնելն՝ որոյ մէկ փոքր մասը այս տեղ կ'արագրեմ.

—Ի՞նչպէս դաս պատրաստած էք։

—Նամակի նիւթ տուած էր պատուելին, գոչեցին աչակերտք միաբերան։

—Ի՞նչ նիւթ։

—Իզմիտլն բարեկամէ մը սիրտ խընդրելիք որ պիտի գրկէ մեզ։

—Պանի՞ր, բացագանչեց Ֆէնէրճեան յապուշ կրթեալ։

—Այո՛, սպանիր, գոչեցին յանեղուստ։ Եւ այն տաեն վարժարապետը ծաղրաձու դէմք մ'առնելով ըսաւ.

—Ապը դրէք, ա՛զը։

Ինչպէս որ Անդրանիկ վարժապետի տիպն իբր վարժապետ չա՛տ իրական է, նոյնպէս ալ նորա ամուսնական և թէ հայրական տիպը չատ բնական է. կը սիրէ իւր կինն ու կը ճանչցայ նորա արժանաւորութիւնը կը պաչտէ իւր զաւակը, կ'զգայ նորա կամաւոր զոհողութիւններն ու բռնի զուարթութիւնն հակառակ իրեն քաչած զրկանաց ու կը խորհրդածէ այսպէս.

—Կոյս հաւատամ, կը հաւատամ Սուրբիկ հանըմ, կ'ըսէր նա յանախ իւր կնոջ, որ չիտակ կը զուրցէ պատգասրութիւնը կը սիրեմ ըսելով՝ ա՛խ, ա՛խ, ա՛խ. բայց թողունք այդ, հասած աղջիկ է, վալը ուզող մը կ'ելլայ, ի՞նչ պիտի ընենք։

Վարժապետին և իւր կնոջ միակ մտատանջութիւնը Աստղիկն էր, իսկ Աստղիկ հմամնտ ընտանիքի մը վայել աղջիկ մ'էր կրթուած ու բարի եւ աղաւնոյ մը նման անկեղծ ու միամիտ։ Իբր կին ևս չատ լաւ նկարագրուած է նորա պատկերն։ Առաջին անգամ Արամի համար զգացած սէրն, յետոյ վշտալը, Թորոս պէյի դէմ բռնած ընթացքը գուրս կը ցայտեցնեն նորա կենդանի պատկերը։ Երբ Աստղիկ կասկածի տակ էր և իւր ամուսինը կուզէր արձակել զինքը, Թորոս պէյ կը խոստանայ պաշտպանել զայն և ի վերջոյ կը շարունակէ այսպէս.

—Ապահով եղիր, Աստղիկ, թող չը պիտի տամ որ բամնուի քեզմէ, իւր ամեն կասկածները պիտի փարատեմ, պիտի փրկեմ պատիւդ, զքեզ երանաւոր պիտի ընեմ ինձ. պատուոյս վրայ կը խոստանամ քեզի, սպասս լով որ օր մը գան երանաւոր գէս ընելու կարգը քեզի գայ...

—Ա՜հ, կը տեսնեմ, պէյ, նորէն ձեր տգեղ խորհուրդները կը յայտնէք. բայց ապնուութիւն չէ այդ, պէյ. ամոր հմար կ'ուզէք փրկել պատիւս որ ձեզի զոհեմ զայն յետոյ. անոր համար կ'ուզէք տիրմէ մը հանել որպէս զ'դուք ձեր ձեռքով ուրիշ տիրմի մը մէջ ձգէք. բարիք մը չէ, պէյ, բժշկել վիրաւորել մը զայն յետոյ խորտակելու համար, ա՜հ, պէյ, բարիք մը չէ այդ...

Աստղիկի այս հիանալի պատասխանը որ կը կարկէ պէյը, լաւ կերպով կը պատկերացնէ իւր մաքուր հոգին։

Թորոս պէյն Արամին սրտակից բարեկամն ինքզինքը ցոյց տուող և նորա պատիւը դաւաճանելու աշխատող մէկ մարդ է, որոյ անձնաւորութիւնը լաւ մշակուած է վէպին մէջ. Պէյը բարեկեցիկ ամուրի անբարոյականներու կատարեալ տիպն է։ Քանի քանի երեսներ կարմրցան ու դեղնեցան կարդալով իւրեանց կենաց նկարագրութիւնն յանձին Թորոս պէյի։ Այս տիպ չատ ազդեցիկ է։ Շատեր նկատեցին ինձ, թէ անբարոյական պէյի նկարագրութենէն ընթերցողներ աւելի գէշ օրինակ կ'առնեն, աւելի կին մը հմամելու ձեւերը կը սովրին ևն։ Այս նկատողութիւն վէպին ուղղութեան կը վերաբերի և հոն պիտի տամ պատասխանը, բայց այստեղ այսչափ միայն կ'ըսեմ որ եթէ մէկը միայն Թորոս պէյի կեանքէն քծնիլ պիտի սովորի փոխանակ զզուելու, այնպիսին փղոցի չներուն իրարու հետ բծնին ևս կարող է ընդօրինակել։

Արամ էֆէնտին նոյնպէս լաւ պատկերացած տիպ մ'է իբրեւ թերուս, զեղխ և անբարոյական մէկը. մինակ ինձ աւելի բնական պիտի թուէր Արամի ամուսնութիւնն եթէ տուփական հաճոյքէ մղեալ նկարագրուէր քան թէ իսկական սիրահարութենէ. անբարոյականները չեն կարող սիրել։ Արամի կեանքը չատ ճիշդ գոյներով նկարուած է. նորա դէպի իւր գործն ունեցած անտարբերութիւնը, նորա խաղամոլութիւնը, նորա անբարոյական կանանց ճիրաններուն մէջ յիմարաբար չարչարուիլը չատ իրական կերպով նկարուած են, մանաւանդ երբ խաղամոլութեամբ և անբարոյականութեամբ կորուսած մէկ քանի հարիւր ոսկիներուն հաչիւն իւր հօր, ծերունի ծակոբ աղայի առջեւ տուած ժամանակ ինքզինք արդարացնելու համար կը զրպարտէ խեղճ Աստղիկն ըսելով

թէ իւր կինն սոխպած էր զինք ի Բրէնքիրօ ի պատիւ իւր ծանօթացած ընտանեաց զաւակի բայց մեծամասն զուարճութիւններ կազմակերպել և թէ ինք չէր կըրցած մերժել «նոր հարսին» խնդիրքն և զայն վշտացնել. քանզի անչուշտ խանդութիւն չէր որ դեռ այդքան նոր ամուսնացած գեղեցիկ մ'ամուսնոյ հետ

Այս ցածութիւնն, այս սորուութիւնը տիպական յատկութիւն է արեւելքցի վատհոգի ամուսիններու։ Իւր յանցանքն անամօթաբար իւր կնոջ վրայ ձգել, իւր հօր առջեւ ինքզինք արդարացնելու համար իւր կինն անպատուել, մեր կենաց մէջ միայն կարող է պատահել այսպիսի դէպք։ Արամի հօր ծակոբ էֆէնտիի տիպը նոյնպէս լաւ յաջողուած տիպերէն է. նորա տունը նստիլ Աստուածաշունչ կարդալը, պատկուճի և հաւապատիրի նշանակութիւններով հետաքրքրուիլը, Զարուհւոյն հետ սկանպիլ խաղալն և մանաւանդ յաղթուիլ չուզելը լաւ կը գծեն ծակոբ էֆէնտիի պատկերը։ Ծակոբ էֆէնտի նոյնպէս բնական ներկայացուած է իւր մտատանջութեանց մէջ Արամի անխելք ընթացքին համար։

Մնացած անձնաւորութիւնները երկրորդական են բայց կրկին խնամով նը կարագրուած են։ Ամբողջ վէպը մի փառաւոր յաջողութիւն է. իսկ կան այնպիսի կտորներ որոնք մասնաւոր նկատողութեան ու հիացման արժանի են. օրինակ, Իսկիւտարի մէջ կազմուած երգեցիկ խմբին նշանագրութիւնն ու Անդրանիկ Ֆէնէրճեանի ուսուցիչ ընտրուելու պարագաներն, ծակոբ էֆէնտիի վարժապետին հետ ունեցած ատաւուածաբանական վիճաբանութիւնը, վարժապետին Գարեգինէն հրաման ուզելն Աստղիկը նահապետեանց տունը երեկոյթի տանելու համար և Գարեգինին ի սրտէ չուզելն և բերանացի մերժելու անկարող լինելն, Աստղիկի՝ ժորն և Զապէլի հետ ունեցած յուզեալ խօսակցութիւնն, Աստղիկի առաջին անգամ կառքով Բերայէն անցնիլը գիշեր ժամանակ և իւր զգացած տրպաւորութիւնն, Աստղիկի սպասուհւոյն եկած նամակը կարդալը, վարժապետին Թորոս պէյին դիմելն և իւր ամբաստանեալ աղջկան համար պաշտպանութիւն խնդրելն և Գարեգինին պէյին երեսն ի վեր իբր երրորդ անձի մը վրայ խօսելով զայն խայտառակելը, Խանումէն լուրջին գոհարավաճառներուն վարպետ դարձուածները, պատրիարքարանի դիւանատանց նկարագրութիւնը, Աստղիկի Մալ-թէփէ երկաթուղիով օդափոխութեան երթալը, Գարեգինի վաճառատան զարգացած վիճակին նկարագրութիւնն և Գարեգինին տօթթէօնին սիրտը բանալը։ Այս յիշած կտորներու թէ հոգեբանական ճշդութիւն, թէ զգացմանց նրբութիւն և գրական արժանաւորութիւն ունին։ Կ'ուզէի առանձին առանձին խօսիլ լեցած կտորներուս վրայ և մանաւանդ ընել նոցա արժանաւորութիւնը, բայց այս բան զիս չատ հեռուն կը տանէր, ուստի կը բաւականանամ մէկ երկու կտորներուն վրայ կանգ առնելով. Աստղիկի Մալ թէփէ տեղ փոխուելու գլուխը սկիզբէն մինչև վերջ ընտիր հատուած մ'է և այս ցոյց տալու համար մէկ փոքր մասն աստ կ'ընդօրինակեմ.

Կառախումբը կը հասնէր, երկրորդ կարգի վագոնի մը մէջ բերելով վարժապետը, կինն եւ աղջիկը, անզօր, անշարժ այդ շոգեկառքին մէջ որ կը շարժի, կը թռի եւ որ զօրութեան մարմնացումն թուի է։

Տօթագին օր մ'է, բոլոր կառաց պատուհանները բացուած են, ճանապարհորդներ ծխամղկոտ դուրս կը հանեն իւրեանց գլուխը դիտելու այն գեղեցիկ դաշտերն օրք երկաթուղւոյն ձախ կողմը կը տարածուին անեզր, և աջ կողմէն խաղաղիկ Մարմարան որ կը փորձէ իւր ալեակներով լուալ անոր ձորակները։ Կարծես ծովուն մէջ է որ կընթանայ շոգեկառքը։ Բայց կառքին այն բաժանման մէջ յորում վարժապետին ընտանիքը տեղ բռնած է, գոց են պատուհանները բոլորովին եւ վարագոյրները կիսով ի՛ջած. ոչինչ կը յայտնէ թէ ճամբորդ գտնուած ըլլայ այդ բաժանման մէջ. բայց անգամ մը միայն էֆէնտիէն կայարանին առջեւ վարժապետը բացած է լրագրին պատուհանը չո՛ւտ գոցելու համար զայն. Աստղիկ ծարաւ զգացած է, եւ իւր հայրը գաւաթ մը ջուր առած է յոյն գլխարուէ՛ մը, որոյմէ ամբողջ բանակ մը կը պաչարէ հասնող կառուխումբը. բոկոտն եւ գլխիբաց յոյն արդկներ, գակտոտիլ, որք կուգան անցորդաց ջուր վաճառել մեծագէ գաւաթներու մէջ, հաց ու պանիր ուիսկեներու մէջ, եւ եղանակին պատուը։ Աստղիկ հազիւ ուժով մը առած՝ յաղեցած է ահա. երբ ջրոյ գաւաթը երեսին հպած է՝ այն տաեն միայն զգացած է թէ ծարաւի չէր։ չը գիտէ թէ ինչ կ'ուզէ արարածը։ չէ պարպած ուրեմն գաւաթն և զայն ետ տալէ յառաջ իւր հօր՝ մատուցած է մօրն և ըսած. «Մայր, չե՞ս խմեր». Աստղիկ ըսած է զայս կասկածելով որ մայրը չը պիտի ուզէր ըմպել այն բաժակէն որում հպած էին իւր հիւանդագոյր շրթունքը. բայց մայրը արթուն կին մ'է, կը տարակուսի՞ք որ մերժէ խմել եթէ գաւաթին մէջ մոգն իսկ ըլլար ջրոյ տեղ։

Ընթերցողի ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ հոգեբանական այն վիճակին վրայ որում Աստղիկ իւր աւելցած ջուրը մօրը կ'առաջարկէ, «մայր, չե՞ս խըմեր» ըսելով. ո՜հ, ինչ խոր մտածմունքներ պաչարած էին զինքն այն ժամուն, ինքզինք մօրն անգամ կասկածելի կը կարծէր։ Հիւանդներ միչտ կասկածոտ կը լինին, ճշդութիւն մ'է այս, և հեղինակը չատ կենդանի և զգայուն կերպով ներկայացուցեր է զայս։ Մը տարուոյ կարդալ մահամերձ աղջկան մը բերնին մէջ դէպի իւր մայրն ուղղեալ «Մայր, չե՞ս խմեր» և չյուզուիլ, չատ դժուար է։ Այնչափ նշանաւոր կտորներ ունի այս հատուած որ չեմ կարող գտնել այս մէկ փոքր կտորը չդնել այս տեղ և մատնանիշ չընել հոգեբանական ճշդութեան և գրական նրբութեան վրայ՝ որոնցմով նկարագրած է կարեկից մօր մը խանդաղատանքը դէպի իւր սիրելի զաւակը։

Եւ այժմ, կա՛ցին մէկ անկիւնը, կը փակէր մերթ իւր աչքն և անշարժատեսակ ամեն արտաքին առարկայ, ինքզինք կուտար իւր այս խորհրդածութեանց։ Բայց մայրը նոյն իսկ վայրկեան մը չէր ուզեր որ աչքերը գոցէ իւր աղջիկն։ զան զի արուեանունքն իջնելով աչացը վրայ որք կենդանութեան միակ նշանն ըլլալ կը թուին, մայրն անոր մեռելատիպ դէմքին վրայ մահու գունատ ստուերը տեսնել կը կարծէ։ Ա՜հ, օրքան գունատ է։ կարծես ցցեալ ոսկերց գոյնն է որ կը ցոլանայ իւր գիտաց վրայ։ խոռոչացեալ են քունքն, որոց թափանցիկ մաշկին տակ նրբին երակներ կը տարածուին բազմաձիւղ, կարծես գատապարտուած ցանցիս, ինչպէս ծովերին վրայ ուռճացող ծառատունկին ճիւղաւոր ամառան որ հողապրկ կը կիզուս, կը խանձի և ծառն իւր հետ, երբ ալիք իւրեանց հանապազօրեայ յարձակմամբ ան մը հող աւելի գան խլել ծովափէն։

Բայց սոսկալի է։ «աղջիկս, աղջիկս,» պիտի գոչէ մայրն յանկարծ որպէս զի բանայ Աստղիկ իւր փակած աչերը։ կը սոսկայ։ բայց սուլեց չոգեկառքն, և նա նոյն հետայն քաչաչ իւր աչերը։ Մայ Թէփէ հասած են։ «Հոն բացա՞ աչերն, հոն չը՞ պիտի գոչէ զանանք...» կը մրմնջէ հայրը։

Այս հատուած չատ սրտաճմլիկ է. Քիչ մ'ալ գրական նկարագրական արժանիք ունեցող յօդուածով մը հետաքրքրութիւնք. Գարեգինի վաճառատան նկարագրութիւնը չատ հիանալի է. մթերանոցին մէջ տիրած կենդանութիւնը, գործակատարներու մէկին սակարկելը, միւսին «մինչև ձեզուենը հասած» ապրանաց դէպին քով նոր նոր չարքեր աւելացնելը, երրորդի մը ծանուած ապրանքներ յանախորդներու խանութները բեռնակիներով ճանբելը ևայլն չատ լաւ նկարագրուած են. իսկ դրամատան նկարագրութենէն մէկ մասն այստեղ կ'արտագրեմ.

Վերի յարկն եւած է այժմ առաջնորդութեամբ Մելքոն աղային. երկար ու նեղ սրահ մը, որպ աջ կողմն, երկայնքովը, «մեծ վանդակ» մը կայ, ինչպէս կը կարծէ վարժապետը՝ վայրկեան մը պղնձաթել ադ վանդակապատը տեսնելով. բայց կ'ըմբռնէ իսկոյն թէ սխալած է, վասն զի կը լսէ թէ թռչնոյ գեղգեղանաց տեղ՝ ոսկին է որ կը հնչէ անոր մէջ. այլ ինչպէս ըմբռնել թէ կարելի է կշռով ոսկի տալ մարդու. հմէկը թուին, միամամ վարժապետը «չը հասկեցիր» պիտի գոչէ արկղակալին որ երեկոյթացեալ մատներով կշռոյն զսպանակը չարժելէ յետոյ վայրկենապէս ոսկեզօղ նեժարը բանիկին մէջ պարպելով կը մատուցանէ զայն անձի մը որ վանդակապատին դռնակն առչեւ կեցած է. բայց ոչինչ կ'ըսէ, և զարմացեալ գործատէրն այս ալարխութեանց վրայ, պահ մը կը նայէ դէպ ալտեղ եկած ըլլայ, և հակառակ Մելքոնի ազային որ ժպտած էր իրեն, կասկածելով որ գուցէ այլ անձի քով դատարկութեան մատ ըլլայ նա, կը պատրաստուի հարցում մ'ուղղել անոր իւր կասկածները փարատելու մտոք. երբ Մելքոն ազան արդէն կը հրամայէ կապոյտ շլվէտ հագած տղաւորի մը որ իւր օձիքին վրայ Գ. Ա. գլխաւորները կը կրէ, երթալ խնայ տալ ներս «Գարեգին էֆէնտիին թէ «Անդրանիկ ազան» զինքը սանտել կ'ուզէ։

Ե. ՄԵԼՔՈՆՈՐ

ՆՈՐ ՀԱՅԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ԱՌԱՋՆՈՐԴ
ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ
Ի ԱՊԷՍՏ ՄԱՆԿԱՆՑ
ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵԱՑ
ԵՐՈՒԱՆԴ Կ. ԴԱՐԹԱԼԵԱՆ
151 երեսէ բաղկացեալ այդ գիրքը գտնագիրք կը պարունակէ ի սկզբանէ թուականութեան ցվերջ տասանորդական կոտորակաց հանդերձ առաւել քան հինգ հարիւր օրինակներ և ինդիրներով։
Իւրաքանչիւր կանոն ունի իրեն յարակից բազմաթիւ լուծեալ օրինակներ և ինդիրներ մանրամասն ուսայցութեամբ։ Ինդրոյ մեծագոյն մասը կը վերաբերի օսմանեան պետութեան արեւելեան գրայի կառավարութենց յարաբերական գործոց ոստիպի են գրամներու, չափերու, փոխանակութեան և այլն։
Կեդրոնատեղին է Պոլսոյ Լալի շատուէն, Իւրաքանչիւր գրատուն, Առաքել Էֆ. Պիպէռճեանի քով։
1988 ԳԻՆ 3 ՂՐՈՒՇ 19—20

ՏՕՔԹԷՕՌ Տ. ՊԱՊԱՆԵԱՆ
ՄԱՆԿԱԲԱՐՁ և ՄԱՄՆԱԳԻՏ բժշկ կամ նանց և ՏՂԱՅՈՑ և ԾՆՆԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԲԱՆԱՑ վերարարեալ հիւանդութեանց որ ի Բարիզ մասնաւոր հիւանդանոցաց մէջ փորձառութեամբ կատարելագործելով իւր արհեստը։ մայրաքաղաքս վերադարձած է և ամեն օր, մինչեւ կէս օր ի Գալաթա-գիւղ Մօտ Ճատխ Ամիթ փողի դեղարանին դիմաց 87 թիւ տունը և կէս օրէն մինչեւ 10 ը կը գտնուի կամուրջի գլուխ Բիւշիւքեան եղբայրց դեղարանը, վերի յարկ, իւր սենեակը կիրաւել օրեր ի Գալաթա գիւղ ալքաքաք ձրի կը դարմանուին։
2037 11—30

ՏՕՔԹԷՕՌ ՏԱՏՈՒՐ
ՄԱՄՆԱԳԻՏ կոլորդի, ականջի, քիթի, բերանի և վիզի ամեն տեսակ հիւանդութեանց, ՎԻԱՅԵԱԼ փարիզի. Լոնտրայի և Վիեննայի նշանաւոր մասնագետ դասատուներէ, ՓՈՂԱՆԻՄ ԵՒ ՀԱՅԱՐՈՒ հիւանդանոցներու մէջ ունեցած աշխատասիրութեամբ, Մայրաքաղաքս վերադարձած լինելով, իւր ընակութիւնն հաստատած է ի Մեծ Փողոց Բերայի, թիւ 447 տունը, կից Ռուսական դեսպանատան, ուր ամեն օր կ'ընդունի իրեն դիմողներն առաւօտեան ժամ 9էն մինչեւ կէսօր և կիրակիներէ զատ ամեն օր ժամ 2 է մինչեւ 5 (ը. ե.) Պոլսոյ կողմը, Պաղչէ-Գաբու, Հաճիսկէ-Ճամտէ, Թիւրպէնի դիմաց, թիւ 8, ուր չորեքշաբթի օրերը ձրի կը դարմանէ։
7179

Պատիւ ունինք ծանուցանել ազգայ հասարակութեան թէ Մարգայէ Մարան և Ստեփան Մեսրոպեան անուամբ հաստատուել կալուածական գործոց Գործակատարութիւնը, Զալաթիա, Տէմիր խան, թիւ 3, խոստ շաբաթուոր գիներով փոխատուութիւն և կանխավճար կ'ընէ գրաւի վրայ, յանձնակատարութեամբ կ'ստանձնէ ամեն տեսակ գործեր թղթակատական պաշտօնատանց հետ, վաճառումն և գնումն անշարժ կալուածոց, վճարումն կալուածական արոց, փոխադրումն, թէ վիլիէ-ինիքաբալի և Վաղքի փոխադրումի, ինչպէս և նմանօրինակ ամեն տեսակ գործառնութիւններ։
ՄԻՐՈՒԱՇԵԼ ՄԻՐՈՒՆ ԵՒ ՍՏԵՓԱՆ ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ
Գործակալք կալուածական գործերու
Զալաթիա, Տէմիր խան, թիւ 3
1914 28—30

ՄԱՍ ՀՇՄԱՐԻՏ ՀԻՒԹ
LIEBIG
ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ Ի ՖՐԷՅ-ՊԷՆՏՈՍ
Որ 1837էն ի վեր արժանացած է Մի-ջազգային ամեն ցուցահանդէսներու մէջ ամենէն բարձրագոյն վարձատրութեանց։ Մեծ գրութիւն և խնայողութիւն։ Վարկնամանի պատրաստութիւն արգանակի, և ապուրի, տանձի, բանջարեղէնաց համար բարեխառնելու գերազանց միջոց։
Հիւանդաց և ապաքինելոց համար յապդուրէշ դեղ։
Պահանջել կապոյտ մերկապս սորագրութիւնը Liebig նով։
2141
Մեծաբանակ կը ծախուի գործակատարաց քով, ԵՆՆԵՆ ՌԱՎԼԼ և ընկ. Կ. Պոլիս, Թիւրքիա խան, թիւ 4։ Կը ծախուի նաև ուտեստեաց վաճառատներու, դեղավաճառաց, նպարավաճառներու քով և այլն։

ՄԵԾ ԵՒ ԲՈՒՆ ԼԻԲԻՏԱՍԻՈՆ
Ժ. ԼԸՏԻԼԻԳ ԵՒ ԸՆԿ. ՎԱՃԱՌԱՏԱՆ
Ընդարձակ լուծման պաշտօնատան
130, Բերայի մեծ փողոց, Լիւքսէնբուրկի Գաֆէէին քով։
Պատիւ ունիմ ծանուցանել ազգայ հասարակութեան թէ ի Լոնտրա և ընդարձակ վաճառատունը սկսած է վաճառել իւր «ապրանաց մեծ մթերքը», Տոնամուտէ 1 էն երկուշաբթի օրէն (Ն. Տ)։ Վաճառատունն պիտիզոք պիտի համոզուին ապրանաց գեղազանցութեան եւ գներու չափաւորութեան։ —Ամբողջ եւ խիստ հարուստ զարդարանք, կը գտնուին Արշիներու, Սեղանատան եւ Ննջասենեակի համար զանազան գերեզմաններ. մեծ մթերք մետաքսեայ կերպասներու, ձեռոցների թաւշեղենու, մեռուդներու, Հայելիներու, իւղանկարի պատկերներու, լուսանկարաց լրանակներու եւն. եւն.
Գիները զեղչուած են 50 %
ԱՃՈՒՐԴՈՎ, ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ պիտի լինի ամէն ուրբաթ և կիրակի առաւօտեան ժամ 4էն կէսօր։
14—16 2133 «Վիքիսաքէօռ»
ԼԷՕՆ ՌՈԶԼԷԹԱԼ

ՄԵԾ ՄԹԵՐԱՆՈՑՔ ԹԼՅԻ
ԷՄ

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՕՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԵՒՍ ՄԷՐՔԸՆԹԱՅԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 6,243,127
ՀԱՍՈՅԹ 1887 ՏԱՐԻՈՅ 1,932,350

ՆՕՐԹՀՐԸՆ ԷՇՈՒՐԸ ԵՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3,421,200
ՀԱՍՈՅԹ 1887 ՏԱՐԻՈՅ 946,800

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ դումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար գիրենք ներկայացնել. նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչև ցարդ տուժած փնասին 15,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԻԹԱՅՄ

ԴՐԱՄԱԳԼԻՈՒԽ ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ, 500,000 — ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ 102,345

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Գումիսիոն խանի անկի նն երկաթէ կամրջին վրայ նայող սենեակն, առ ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց։

ՊԼԱՆՔԱՌԻ ԴԵՂԱՅԱՏՆԵՐ
BLANCARD
ԵՐԿԱԹԻ ԱՆԵՂՆԻ ԻՕՏԻՒՈՎ

PARIS — NEW-YORK — 1853 — 1853

Ընդունուած Բարիզի բժշկական Ակադեմիայէն, Ֆրանսական պետական Յօսուիլէնէն, եւ արտօնեալ Բեղեսպուրկի Թշչական խորհրդէն։

Այս Դեղձիատներն, որք իրար խառնած են Իօտին և Երկաթին յատկութիւնները, մանաւանդ կը յարմարին այն բազմապան խոթութեանց որ յառաջ կուգան խոշորին սերմնարանք, պալար եւ), հիւանդութիւնք որոց դէմ անկարողն պարզ երկաթախառն ջուրերը, Դեղնութենէն, Սերմնաթափութենէն, Դաշտանի հիւանդութենէ, Թոքախտ, Դաղտիական ախտ եւ։ Վերջապէս ամենազդու դարման մ'են ստամոքսը գրգռելու և աւշային ուռկար խառնուածները բարեփոխելու համար։

Մա. Անմաքուր վամ խառն երկաթի խոթիւրը գրգռիչ ապարդիւն դեղմ'է։ Իբր ապացոյց Պլանքառի Դեղատներուն զարութեան և փաւերակոնութեան պէտք է փնտռել մեր արծաթեայ կնիքն, այս ստորագրութիւնն և Union des Fabricants գրչովը։

Դեղագործ ի Բարիզ. Rue Bonaparte 40
Զգուշանալ կեղծերէն

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՀԱՆԴԷՍ
ԱՀԱԳԻՆ ՁԵՂՋՈՎ

Պ. ՄԼՑՑՈՒԸ
Ժ. ՏԷԼՈՒՐՄ, ՑԱՋՈՒՐԴ (0 ՎԻԼ ՏԸ ՖՐԱՆՍ)
3, Սարկանճըլար փողոց, Ղալաթիա

Վաճառումն սկսած է Ոսկեմեմբեր 3/15ին

Մա. Բոլոր գիները նշանակուած են ղրուշով։

Գոտկներ, Գուլպայ, Բաճկոնակ, Հովանոց, Գաւազան, Բարիզեան չասիկ, Ամեն տեսակ փողոտ, Կրընօպլի ձեռնոց, Մատամբոյ, Ցլանէլ, Ծածկոցք, Մէրլինոս, Թաշկինակ, Ճամբորդութեան առարկայք, Սրտոտուկք, Կաշեայ առարկայներ, Գոհարեղէնք և Արծաթեայ ժամացոյցք եւ։

10% զեղչ այն ամեն ապրանաց վրայ որոց գիները չեն նշանակուած ցրուեալ Ազդագրերուն վրայ։

2135 — Ժ. ՏԷԼՈՒՐՄ
22—28 — Ցաջորդ Պ. ՄԼՑՑՈՒԻ

Հրատարակիչ Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՒՆ

ԽԱՐԻՍԽ
ԿԵՆՑԱՂ. ԵՎ ՄՏՑՑ ԵՒ ՕԺՏՑՑ
ԱՌԱՋԱՎԱՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ի ՎԻԵՆՆԱ

Գործողութիւնք 1888 Մեպտ. ամսուն

Այս ամսուան մէջ սատարուած և սատարագրուած են 608 նոր մասնաբաժիններ (բոնիս) որք կը կազմեն ապահովագրեալ դրամագլուխ, Ֆր. 3,272,410
Բամբիներու գանձումն » 57,710
Վճարումն մահուանց առթիւ » 142,302
1886 դեկտ. 31ին երաշխաւորեալ հասոյթ Ֆր. 36,699,959·12
Ամբողջութիւն ապահովագրեալ գումարաց Ֆր. 408,448,921·35
Տեղեկութեանց համար դիմել առ ընդհանուր Գործակատարն Պ. ԼԻՈՆԵԼ ՊՈՆՏԻ. Թիւնելի հրապարակ, տուն Մայերի, երկրորդ յարկ. 1820

Ընկերութեան սեղանաւորն է Ս. ԱՏԼԷՐ

ՖԻԼԻՊ. ԼԷՅԼԱՆԴ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒԻՌ
Որ կանոնաւորապէս կը բռնէ Լիվերբուլ և Ափէրիէլ գիծ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնս
Ալգերիան	2500	Ֆենիսիան	3700
Ալկասիան	2500	Ֆլամինիան	3700
Անտարիան	2500	Ֆլորիան	3700
Ազիանան	2500	Իտալիան	5500
Արապիան	3700	Իսպանիան	5500
Պալմիրան	6000	Իռանիան	5500
Գուկարիան	6000	Լեհական	2200
Քանատիան	800	Լիկուրգան	2500
Սարդինեան	2000	Լիսպոն	800
Տուրան	700	Օնտարիոյ	700
Էմիրէյտ	3700	Բերնիան	3800
Ֆինլան	3700	Վալենսիան	6800
Ֆրանսիան	3700	Վիրջինեան	6800

Ֆոպլան շոգենաւը, նաւապետ Համպլին ամսոյս 14ին Լիվերբուլէն ընդհանուր վաճառքով աստ կ'սպասուի։

Ֆլորիդան շոգենաւը, նաւապետ Ալեքսանդր, ամսոյս 13ին այսօր, ուղղակի դէպ ի Լիվերբուլ պիտի ուղեւորի։

Ուղեւորներու համար ամեն տեղեկութիւն Ֆրանսիոյ մասնաբաժնութեանց համար դիմել առ Պ. ԼԻՈՆԵԼ ԼԷՅԼԱՆԴԷՆ Գործակալ Թիւ 1, Մէհմէտ Ալի փաշա խան, Ղալաթիա։

Նաւագնացութիւն, Գուլսոնոյ Ֆրէտ, Լէյանդ է ընդ. Լիվերբուլ։

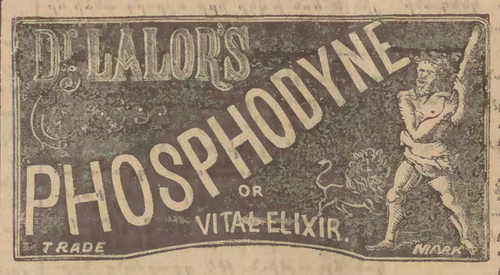

ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆ ԲՈՒԺԿԱՐԴԻ

ՖՈՍՖՈՏԻՆ ՏՈԿԹՈՐ ԼԱԼՈՐԻ — Վերջին յան եւ հինգ տարուան մէջ ապացուցուած է է թէ այս դեղը ՖՈՍՖՈՐԱԿԱՆ ՄԻԱՆԻ ԴԱՐՄԱՆՆ է որ մինչեւ ցարդ դտնուած է, կատարեալ պես բուժելու համար ուղեղի հիւանդութիւններն, անդամալուծութիւն, քնատութիւն, զառանցանք, առնական կարողութեան վաղահաս կորուստ, եւ առնական ոյժերու կորուստներն յառաջ եկած ամեն գործարանական խանգարում։

Կը բուժէ դժուարամարսութիւնը, Լղցին եւ սրտի հիւանդութիւնները, լեարդի եւ երիկամնոց հիւանդութիւններն, արեան չրջանի բոլոր խանգարումները։ ընդհանուր հիւծութիւնն եւ տպառումը։ Կը կասեցուցնէ կենսական ոյժերու. ո եւ է կորուստ որ յառաջ եկած է ո եւ է պատճառաւ։

Զղային տկարութեան եւ տարբ հիսուածոց մէջ այս դեղին ազդեցութիւնն անմիջական և ՇՈՒՅՏ է։ Մկանամուխութեան զգացու մներն եւ սխտանիչը կանհետանան ճշմարտապէս հրաշալի արագութեամբ մը։

ՏՈԿԹՈՐ ԼԱԼՈՐԻ ՖՈՍՖՈՏԻՆԸ Լղցային հիւթ եւ ուղեղային գոյացութիւն կ'ստեղծէ, արեան մէջ մուծանելով կենսական էլեկտրական տարրը, ֆոսֆորն, որ ուղեղին կեդրոնական ճշմարիտ գոյացութիւնն է։ Առնական կորովը կը կենդանացուէ մարդկային ամբողջ գրուածքին մէջ, մարմնոյն եւ մտքին տարվոյ հնաձկուս եւ առաջիկ առաջնութիւն մը ալ ունենալ է բոլոր պարտականութիւնները կատարել վստահութեամբ եւ գոհունակութեամբ։ Անարտնամ է, կը զարթեցնէ եւ կը նոր նոր առաջնութիւն մը կուսայ ուղեղին, Լղցային գրուածքն եւ մկանանց։ Իւր վերանորոգիչ ազդեցութիւնը կը տեսնուի գործածուած առաջին օրէն իսկ, Լղցային գրուածքն եւ ժամանցային նշանակութեանց նշանակոր յաւելումն եւ զարգացման եւ բարօրութեան զգայմամբ մը այլ վարժութիւնն հիւանդը շատուց է վեր կորուսած էր։ Մարսողութիւնը վերանորոգուած է։ Ախորժակը հրաշալի կերպով վերադարձեալ։ Ագեաց պարտոնը կանոնաւորապէս կը կատարուի։ Քունը կը լինի հանգարտ եւ կազդուրիչ։ Դէմքը կնկի լինալ, շրթունքը կը դունաւորին, աչքերը շողշող կը լինին, մտքերը պայծառ եւ առողջ գոյն մը կ'առնու, մարդը այլ կ'ստանան։

Զգուշացէք սուտ նմանութիւններն էն։ Տոքթոր Լալորի ճշմարիտ ՖՈՍՖՈՏԻՆԸ պարտնակնալ է տրնա մեն շիշերուն մէջ որ. բրիտանական կառավարութեան գրասենքը կը կրնա տալ բառերով Dr. Lalors' Phosphodyne. London, England, վրան փորագրուած։ Այս դեղին ունեցած յաջողութիւնն յառաջ բերած է բազմաթիւ վտանգաւոր եւ ՀԱՍԱԿԱՎՈՐ կեղծեր։

Մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ կը վաճառուի Թուրքիոյ եւ Ռուսկարիոյ Ներկայացուցչի քով,

2169 — Մ. ԷՏՄՈՒՆԴ ԳԱՄՈՒԱՆԱՆ

Անգլիական Ընդհանուր մթերանոց, Վոյվոտա, պահանոցին քով, կայարան Թրամուէյեաց։ 95 եւ 76։

ՍԳՈՊԻ ՕՇԱՐԱԿ
(EMULSION SCOTT)
ՄՈՐԻՆ ՁԿԱՆ ՁԻՈՏԻԴ
Իբ-ֆ-ֆէր որ լաւ է սարսով
Պատրաստեալ Հեռամբ ՍԿՈՊԻ և ՊՈՒՆԻՆ, ի Նիւ-Եորք

Կասին չափ ախորժանամ է

Մորիւ ձկան հոտ ունի բոլոր յատկութիւններն զատ, իրոնոպիդիներու յատկութիւններն ալ ունի

Կը բուժէ Թոքախտը
Կը բուժէ անարիւնութիւնը
Կը բուժէ խոյները
Կը բուժէ հազը, ցրտահարութիւնները
Կը բուժէ ընդհանուր տկարութիւնը
Կը բուժէ մանկանց ճուազութիւնը

Բժիշկներէն ընդունուած է, սիրով համ ու հոտ ունի, գիւրամարսելի է, և ամենէն փափուկ սրտամարդիները կը տանին զայն,

Կը վաճառուի դղեակաւոր դեղավաճառաց և դեղագործաց քով։ Գործակատարք են Համիկը և Հիրսէլ, Գոպիս։ 1691

Յ. ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԻԼԻԱ

Կ'ընդունին ամեն տեսակ արտածութեան եւ ներածութեան ապրանաց յանձնարարութիւններ որք կը գործադրուին շահաւէտ կերպով եւ նպաստաւոր պայմաններով։ հասցէ O. Séropian & Cie Marseille։ հեռագրոց համար, Séropian Marseille։
1354

ՖՐԱՆՔՕ-ՀՕՆԿՐՈՒԱԶ
ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ Ի ՊԻԻՏԱԲԷՍԹ
ՀԱՆԴԵՐՁ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՄԲ

Արտաքնեալ դրամագլուխ	20,000,000
Գանձեալ »	10,000,000
Մահուան արկածից դէմ պահեստի	12,000,000

Արեւելեան Ցնօրէն. Մ. Լեմէն Բարաբ
» Լիսոյոր գործակալ և քննիչ. Մ. Նազարէթ Եազրճեան
ԹՈՒՐԲԻՈՅ ԴԻԼԱՒՈՐ ԲԱՂԱՔԱՑ ԴՈՐԾԱԿԱԼԸ

Տեսաբ Պալեօգեան և Պալըքճեան Զմիւռնիա. Դասապարեան և Տահլամայեան Ատանա. Դ. և Ս. Սեթեան Հալէպ. Բ. Շերէֆիֆտոին և Տերունեան Ատալիա և Սպարթա. Սիմէոն Տէյիրմէնճի օղլու Քօնեա, եւն եւն։

Ֆրանքո-Հնդարական կենաց անանուն ընկերութիւնը խիստ դիւրամատչելի պայմաններով մեծամեծ դէմ ապահովութիւններ կ'ընդունի, նոյնպէս փոքր ապրոց և աղջկանց ի չափահասութեան վճարելի պայմանաւ։

Աւելորդ կը համարինք ցուցնել թէ ամէն ընտանեաց և զանազան ազգ անձանց իբր նուիրական պարտականութիւն մ'է տարեկան փոքրիկ զոհողութեամբ մը իւր կեանքն և իւր զաւակաց ապագան ապահովել. կամ ի ծերութեան օրերու և կամ յետ մահու իւր սիրելի կնոջն և զաւակունքը, աղքատութեան սոսկալի ճիրաններէն հեռի պահելու համար ուստի արդէն հասարակութեան լուրջ ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք Ֆրանքո-Հնդարական ընկերութեան շահաւէտ պայմաններուն և վիճակահանութեան մասնաւոր տեսակներուն որ մէն մի տարի Պիտաբէթի մէջ ի ներկայութեան կայսերական պաշտօնէից տեղի կունենան, մէն մի շահող թիւ 100 անգլիական ոսկի շահելու պայմանաւ։

Աւելի ընդարձակ և կարեւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար դիմել առ պարչութիւն։ Ամեն լեզուէ յայտարարութիւնք ձրի կը տրուին։

Գոհունակաւ կը ծանուցանենք յարգոյ հասարակութեան թէ, ընկերութեանս 1885 յունվար 1էն մինչ 1886 տարւոյն յունվար 1ի ընդհանուր գործողութեանց հաշուեցուցակին, (Ֆուերբոնու Առարոյոյ-Հանդարեան կառավարութեան ներքին գործոց նախարարութեան) պահեստի գումարին վրայ 2 միլիոն ֆրանգի պատկառելի գումարի մը յաւելում գտոյացած է, որով անցեալ տարւոյն 10 միլիոն պահեստի գումարը ներկային 12 միլիոն է։
654

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.
ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ
SOUTH BRITISH AND NATIONAL ՍԱՄՈՒԷԼ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՑ ՆԱՐԹՈՆԼԻ

Ստարտագեալ դրամագլուխ	4,000,000 Անգլ. ոսկի
Պահեստի »	500,000 » »
1873էն ի վեր վճար. կորուստք	2,500,000 » »

GLASGOW & LONDON ԳԼԱՍԿՈՅԻ ԵՒՍ ԼԸՆՏՐՆ
Դրամագլուխ 300,000 Անգլիական ոսկի
Թուրքիոյ համար ընդհանուր գործակալք ՀՈՖՄ ԵՒՆ ԵՂԲԱՐՔ եւ ԸՆԿ.
(1880) Պոլիս, Սուլթան Համամ, Սայտիկ խան, թիւ 13, 14, 15

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՅԷԻ
ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՌ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԵԱՆ ՑՈՒՑԱԿԸ
188 Հոկտ. 21 Ուրբաթի օրէն սկսեալ մինչև ցկոր տնօր.

Բոլոր ի կիրակի օրերէն) Ելեւմտեան եղեղեն կամարքի ելքեու ընթացքնուց Լիվերբուլ	Գ.
Ժ. Ա.	Գ.
» 2 — Եկեղեցի. Մեզարպ. Պեզիրիք. Թարպ. Նեկեղ Մերկ. Ր. Հիսար (Ր. Հիսարի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	18
» 3 15 Եկեղեցի. Մեզարպ. Պեզ. Թարպ. Նեկեղ. Պեհեն Մերկ. Պեյազ. Ր. Հիսար Պեկեղբ (Ազնավ շոգ հետ պիտի հաղորդակցի)	32
4 45 Եկեղեցի. Մեզարպ. Պեզիրիք. Թարպ. Նեկեղ. Պեհեն Մերկ. Պեյազ. Ր. Հիսար Պեկեղբ Ազնավ. Գուբ. Օրթ. Պեշիք	34
6 — Եկեղեցի. Մեզարպ. Պեզ. Թարպ. Նեկեղ. Պեհեն Մերկ. Պեյազ. Ր. Հիսար Պեկեղբ Ազնավ. Գուբ. Օրթ. Պեշիք	38
7 — Եկեղեցի. Մեզարպ. Պեզիրիք. Թարպ. Պեշգազ Բաշյ. Նեկեղ. Մերկ. Գանդրճ. Ր. Ա.Ա. Հիսար Գանդրիկ Ազնավ. Զենկ. Պեշլեր Օրթա. Գուբ. Պեշիք. Իսկ.	25
8 15 Ա. և Ր. Գավազ Եկեղեցի Մեզ. Պեզ. Թարպ. Նեկեղ. Մերկ. Ր. Հիսար Պեկեղբ Ազնավ. Գուբ. Օրթ. Պեշիք.	19
10 — Մեզարպ. Պեզ. Թարպ. Նեկեղ. Մերկ. Ր. Հիսար Ազնավ. Օրթա. Պեշ.	21
Ազնավուրքիոյն կամարքի ելքեու ընթացքնուց	
» 1 45 Եկեղեցի. Պեհեն. Պեշ. Ր. Հիսար Պեկեղբ Ազնավ. Գուբրուչ. Օրթ. Պեշիք.	20
» 1 45 Պեկեղբ Ազնավ. Գուբրուչ. Օրթ. Պեշիք.	25
» 2 50 Ր. Հիսար Պեկեղբ Ազնավ. Գուբ. Օրթ. Պեշիք. Գասպաթ	33
» 3 35 Ազնավ. Գուբ. Օրթ. Պեշիք.	23
» 4 20 Պեկեղբ Ազնավ. Գուբրուչ. Օրթաք. Պեշիք. Գասպ.	21
10 50 Հիսարէն ուղղակի կամարքի	1
11 20 Պեկեղբէն ուղղակի կամարքի	35
Ալեխան ելեղեղեն կամարքի ելքեու ընթացքնուց	
» 1 45 Վանիք. Զենկ. Պեշլ. Գուբ. Գասպ.	34
» 2 — Պեյազ Բաշյա. Զուպ. Գանդ. Ա. Հիսար Գանտ. (Գանտ. պիտի հաղորդ.)	23
» 2 40 Գանտ. Վանիք. Զենկ. Պեշլ. Գուգի. Պեշիքթաշ	21
2 45 Ր. Ա. Գավազ Մեզարպ. Պեզիք. Թարպ. Պեյազ. Բաշյա. Զուպուգ. Գանդրճ. Ա. Հիսար Գանտի. Վանիք. Զենկ. Պեշլ. Գուգի. (Ուրբաթ օրերը ժ. 3 15 Իսկիւտար)	19
» 3 15 Գանտ. Արնավ. Զենկ. Պեշլ. Գուգի. Պեշիք. Իսկ.	1
4 45 Գանտ. Վան. Զենկ. Պեշլ. Գուգի. Իսկ. (Բաշի ուրբաթէ)	18
4 45 Պեյազ. Բաշյ. Զուպ. Գանդ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Զենկ. Պեշլ. Գուգ.	20
7 — Մերկ. Ր. Ա. Հիսար Գանտ. Արնավ. Զենկ. Պեշլ. Օրթ. Գուգի. Պեշիք. Իսկ.	1
9 — Պեշիքաք. Թարպ. Պեզազ Բաշյ. Գանդրճ. Ա. Հիսար Գանտի. Վանիք. Զենկիկլ. Պեշլերգեյ Գուգի. Իսկ.	23
10 20 Գանտիլի Զենկիկլերեզ	33
11 — Գուգունենալէն ուղղակի կամարքի (Բաշի ուրբաթէ)	20

» Այս նշանը կրող շոգենաւը նոյեմ. 10էն սկսեալ մէկ քառորդ ժամ կերթ պիտի երթեւեկէ։

(Բոլոր ի կիրակի օրերէն) Կամարքէն Սարայբուրնու ելեղեղ երթեւեկելու ընթացքնուց Խոյրը	
3 — Պեշիք. Օրթ. Աբնավ. Պեկեբ Ր Հիսար Մերկ. Եենիք. Թարպ. Պեզ. Բ. Նենիմահալլե	34
3 15 Գասպաթ. Իսկ. Պեշիք. Գուգ. Օրթ. Պեշլեր. Զենկել. Ազնավ. Գանտի. Ա. և Ր. Հիսար Գանդրճ. Մերկ. Եենիք. Բաշյ. Պեշ. Թարպ. Պեզ. Նենիմահալլե	25
4 15 Պեշիք. Օրթ. Գուգ. Արնավ. Պեկեբ Ր. Հիսար Պեշ. Եենիք. Թարպ. Պեզ. Նենիմ.	19
5 — Իսկ. Պեշիք. Գուգ. Օրթաք. Պեշլ. Պեշկ. Արնավ. Գանտ. Ա. և Ր. Հիսար Գանդ. Մերկ.	1
6 Գասպաթ. Պեշիք. Օրթաք. Գուբրուչ. Արնավ. Պեշիք. Ր. Հիսար Մերկ. Պեհեն. Եենիք. Պեշ. Թարպ. Պեզ. Մեզար. Նենիմ. և Գասպաթ	13
7 — Պեշիք. Իսկ. Գուգ. Օրթ. Պեշլեր. Զենկ. Արնավ. Գանտի. Ա. և Ր. Հիսար Մերկեան Եենիք. Թարպ. Պեզիք.	23
8 30 Պեշիք. Օրթ. Աբնավ. Պեկ. Ր. Հիսար Մերկ. Նենիք. Թարպ. Մեզ. Պեշ.	21
10 30 Ր. Հիսար Պեյազ. Մերկ. Եենիք. Նենիք. Թարպ. Պեզիրգարեր. Մեզար. Նենիմ.	18
11 10 Նենիք. Թարպ. Պեզ. Մեզ. Նենիմ.	19
11 35 Պեկեբ Ր. Հիսար Պեյազ. Մերկ. Եենիք. Նենիք.	20
Կամարքէն Ազնավուրքիոյ Երթեւեկելու ընթացքնուց Խոյրը	
» 3 10 Ուղղակի Արնավուտքիոյ	23
» 3 50 Ուղղակի Պեկեբ	21
9 55 Պեշիք. Օրթ. Գուրուչ. Արնավ. Պեկ. Ր. Հիսար (Վապուր երեկ ընթացնուն հետ պիտի հաղորդակցի)	1
10 35 Պեշիք. Օրթ. Գուգ. Արնավ. Պեկեբ	25
11 20 Գասպ. Պեշիք. Օրթ. Գուգ. Աբնավ. Պեկեբ Ր. Հիսար Պեյազիրք	33
11 40 Պեշիք. Օրթ. Գուգուբ. Արնավ. Պեկեբ	1
12 — Պեշիք. Օրթ. Գուգ. Արնավ.	24
Կամարքէն Ազնավուտքիոյ Երթեւեկելու ընթացքնուց Խոյրը	
3 15 Իսկ. Գուգ. Պեշլ. Զենկ. Վանիք Գանտ. Ա. Հիսար Գանդ. Զուպուգ. Ր. պատնէ Պեշգ.	30
4 10 Ուղղակի Գանտիլի (Բաշի ուրբաթէ)	18
9 25 Պեշիքթաշ. Գուգունեն. Պեշլեր. Զենկել. Վանիք. Գանտի. (Գավազներ գացող շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	31
10 5 Գանտիլի Ա. Հիսար Գանդ. Զուպ. Բաշյ. Պեշգ. Թարպ. Մեզարգ. Գասպաթներ	33
10 40 Իսկ. Գուգ. (Բաշի ուրբաթէ)	20
10 50 Պեշիք. Գուգի. Պեշլեր. Զենկել Վան. Գանտ. Պեկոբք (Ուրբաթ օրերը Իսկ. Գանտ. շոգ. հետ պիտի հաղորդակցի)	24
11 20 Գանտի. Ա. Հիսար Գանդրճ. Զուպ. Բաշյ. Պեշգ.	29
11 45 Գասպ. Գուգ. Պեշլ. Զենկ. Վանիք.	21

ԻՍԿԻՒԻՏԱՐ ԵՐԹԵՒԵԿՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐ

Իսկիւտարէն Կամարքէ		Կամարքէն Իսկիւտար	
— —	5 50 Պեշիք	— —	7 5
— —	6 20	— —	8 15 Պեշիք
— —	7 5	— —	9 5
— —	8 15 Պեշիք	— —	9 50
1 30	8 20 Վ.ոսփ.	1 30	10 10 Պեշիք
2 10	9 —	2 —	10 30 Ֆերպ
2 30	9 30	2 40 Պեշիք	10 40 Գ.գ.
3 — Պեշիք	10 — Ֆերպ.	3 30	11
3 30	10 15 Պեշիք	4 15	11 25 Ֆերպ.
3 45 Ֆերպոթթ	10 40	4 30 Ֆերպոթթ	11 20
4 15	11 — Գուգ.	4 45 Պեշիք	11 50
4 20 Վ.ոսփ.	11 15 Ֆերպ.	5 30	11 55 Գ.գ
5 — Ֆերպոթթ	11 20	6 — Ֆերպոթթ	12 5
5 5 Պեշիք	11 40	6 20 Պեշիք	
5 20 Վ.ոսփ.	12 5		

ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ՈՒՐԲԱԹ ՕՐԵՐ

Իսկիւտարէն Կամարքէ		Կամարքէն Իսկիւտար	
— —	6 20	— —	7 5
— —	7 5	— —	8 15 Պեշիք
— —	8 15 Պեշիք	— —	9 5
2 —	8 20 Վ.ոսփ.	2 —	9 45
2 45 Պեշիք	9 —	2 45 Պեշիք	10 10 Պեշիք
3 30	9 30	3 30	10 30 Ֆերպ.
3 45 Ֆերպոթթ	10 — Ֆերպ.	4 —	10 40
4 20 Պեշիք	10 15 Պեշիք	4 30 Ֆերպոթթ	11 20
4 25 Վ.ոսփոր	10 45	5 15 Պեշիք	11 25 Ֆերպ.
5 — Ֆերպոթթ	11 10	5 50	11 40
5 5 Վ.ոսփոր	11 15 Ֆերպ.	6 — Ֆերպոթթ	12 5
5 20	11 40	6 20 Պեշիք	
5 50 Պեշիք	12 5		

ՀԱԲԻՄ ԻՍԿԷԼԷՍԻ ԵՐԹԵՒԵԿՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐ

ԲԱՑ ԻՈՒՐԲԱԹ ՕՐԵՐԷՆ

3 30 Հաբէմէն Ծայաձագ (բաց ի կիրակի օրերէն)	
4 45 » » (Կիրակի օրեր ժ. 5 15)	
10 30 » » (բաց ի կիրակի օրերէն)	
11 15 » » (Կիրակի օրեր ժ. 10 45ին)	
3 10 Կամուրջէն Հաբէմ Սալաձագ (բաց ի կիրակի օրերէն)	
4 10 Կամուրջէն Հաբէմ անտի Ծայաձագ (Կիրակի օրերը ժ. 5ին).	
10 10 Կամուրջէն Հաբէմ անտի Ծայաձագ (բաց ի կիրակի օրերէն)	
11 — Կամուրջէն Հաբէմ անտի Սալաձագ (Կիրակի օրերը ժ. 10 30ին).	

ԻՍԿԻՒԻՏԱՐ ՍԻՐԷԶՃԻ ԻՍԿԷԼԷՍԻ ԵՒ ԳԱԼԱԳԱՏԻ ՄԻՋԵՒ ԿԱՌԱՎԱՐՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՌ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

3 45	Իսկիւտարէն Գալատա Մերգեէն
5 —	Իսկիւտարէն Մերգեէն
10 —	Իսկիւտարէն Մերգեէն
11 15	» Գալատա
4 30	Մերգեէնէն Իսկիւտար
6 —	Մերգեէնէն Գալատա Իսկիւտար
10 30	Մերգեէնէն Իսկիւտար
11 25	Գալատայէն Իսկիւտար

La Compagnie d'Assurences La Mannheim
ET
La Compagnie de Ré-Assurances de Mannheim

Ի ՄԱՆՀԱՅՄ
ԸՆԴԴԷՄ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՎՏԱՆԳԱՑ

Ամբողջ դրամագլուխ	12,500,000 ֆրանք
Պահեստի »	2,825,000 ֆրանք

Կապահովագրուն դրամ, թանկագին մետաղ, արծաթեղէն, գոհարեղէն և պարունակող ծրարներ, որք յանձնուած են ամենայնի թղթատարական վարչութեան կամ փոխադրութեան ընկերութեանց։

Վերոյիշեալ ապահովագրութիւնք կը կատարուին La Mannheim C° d'Assurances et la Cie de Ré-Assurances de Mannheim ընկերութեանց կողմէ որք ի մէջտեղ ունին 30,500,000 ֆրանք։

Կապահովագրուն չոգենաւով, երկաթուղով առագաստանաւով փոխադրուած ապրանքներ։

Գիները չատ չափաւոր են և պայմանները չատ ազատ։

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց համար դիմել առ
Տ. ԼԷՊԷ ԵՒ Վ. ԻԳԴՈՐ ՈՐԴԻ
1132 — Ընդհանուր Գործակատար է Կ. Պոլսոյ Բերա-Ընկերութեան

ՔԱՈՒՉՈՒԻ ՄՈՒՃԱԿՆԵՐ
(ԼԱՍՊԻՐ ԳԱԼՕՇ)

Անգլիոյ կիսմարի քաղաքի հռչակաւոր Նորթհ Պրիթիշ Բոպէր և ընկերութեան գործարանին մէջ պատրաստուած։

Ցայտնի է թէ ժամանակէ մը ի վեր մայրաքաղաքիս մէջ ամենազէշ տեսակէն քաուչուչ մուճակներ կը վաճառուին, զորս ամեն ոք ստիպուած է գնել ձմռուան եղանակին վրայ հասնելուն պատճառաւ։ Այդ քաուչուչ մուճակներն եթէ գնով իսկ ժան լինին, խիստ յոռի տեսակէն լինելով մէկ քանի օրէն անգործածելի կը դառնան։

Անգլիոյ Նորթհ Պրիթիշ Բոպէր և ընկերութեան գործարանն ոչխարհիս ամենէն գերազանցն է քաուչուչ մուճակներու պատրաստութեան համար։ Իւր արտադրութիւնք խիստ դիմացկուն են ու վայելուչ և բուն իսկ քաուչուչ չինուած։ Բաւական է այս գործարանի լսոթիքներէն մէկ զոյգ միայն գնել, փոխանակ միւս գործարաններու արտադրութենէն երկու զոյգ գնելու։ Այն ընդունելութիւնը զոր նոյն գործարանի քաուչուչ լասթիքները գտած են մայրաքաղաքիս մէջ, բուսական ապացոյց մ'է նոցա գերազանցութեան։ Այս լասթիքներու խարդախներն երեան եկած լինելով հարկ է ուշադրութիւն ընել որ իւրաքանչիւր լասթիքի դարսի կողմը գտնուի առիւծի պատկեր մը և ներսի կողմն ալ կլիս մը։ Եւ յիշեալ նշանները տակը «Էքսթրայտրի» բառը գրուած լինի։

Այս լասթիքներ կը գտնուին ի Ղալ